

Inhoud

Van de (nieuwe) voorzitter.....	58
Van de redactie.....	58
De waterhoentjes op de omslag van De Korhaan.....	58
Vogels in het taalgebruik en vogelaartypen	59
Het voorkomen van de brandgans in de westelijke Eempolders	60
XXXIII	61
Hollands vogelpalet.....	62
De zintuigen van vogels	64
<i>Wat zien ik ?</i>	65
Afscheid van het vogelringstation Oud Naarden.....	66
In memoriam Rombout de Wijs	69
Goudvinken en economie.....	70
Nieuwe uitgaven van de Vogelwerkgroep	71
Het waterhoen (Gallinula chloropus)	72
Zit het waterhoen in de penarie?	73
<i>Wat zien ik ?</i>	77
Ontvangen literatuur.....	78
Het verloren patrijzenparadijs	78
Goois vogelen 2012: The next level, deel 2	81
Big Day in het Gooi op 11 of 12 mei	85
Verslag van de Algemene Ledenvergadering.....	86
Verslag van de kascommissie.....	88
“Mijn grootste passie is de ijsvogel”	89
Programma	93
De favoriete vogelplek van Mieke Pieren - Olijhoek.....	96



Van de (nieuwe) voorzitter

Tsja, een nieuwe voorzitter een nieuw geluid? Nee niet echt hoor. Een voorzitter past een bescheiden rol. Onze Vogelwerkgroep is een van de grootste, zo niet de grootste van Nederland. En we bruisen ook van activiteit. Ik vind het fantastisch om te zien hoe veel leden zich inzetten voor onze vogels en voor onze Vogelwerkgroep. Kan het nog beter? Ja natuurlijk, want het zou toch nog mooier zijn als nog meer leden zich geroepen voelen om iets bij te dragen aan deze activiteiten. Want is het niet veel leuker om dingen samen te doen en met veel handen het werk lichter te maken? Laat het weten, als je zo nu en dan misschien wel een klein klusje wilt doen. Inmiddels is duidelijk dat het voorjaar

bijzonder laat op gang komt. Op het moment van schrijven (9 april) is er nog geen enkel groen aan de bomen te bespeuren. Tjiftjaf en fitis worden tot nu toe nauwelijks gehoord. De spanning wordt dit jaar wel heel lang opgebouwd. We kijken vol verlangen en reikhalzend uit naar wat aanstonds in alle hevigheid ongetwijfeld toch losbarst. Als deze Korhaan in de brievenbus zit, dan zitten we ongetwijfeld volop in het prachtige voorjaar en kan je deze lekker in de zon lezen. Vogelzang op de achtergrond, je laten inspireren, mijmeren en dan hup er weer op uit. Ik wens iedereen prachtige lentemaanden toe met onuitwisbaar mooie vogelbelevissen.

Piet Spoorenberg

Van de redactie

Op de omslag van De Korhaan staat dit nummer het waterhoentje, onze “vogel van het jaar” in 2012. De resultaten van het onderzoek naar deze prachtige vogel zijn beschreven door Dick Jonkers en Jan Mooij. Voor de omslag van het juninummer ontvangt de redactie graag foto's van de veldleeuwrik. Het is geen gemakkelijke soort om te fotograferen, maar de eerste foto's zijn al binnen. In dit nummer vindt u verder o.a. een interview met Jelle Harder en deel 2 van het verslag van Hans van Oosterhout over zijn poging om in 2012 maar liefst 250 soorten waar te nemen in het Gooi! Wat u zult missen is de strip Kor Haan. Wij hopen voor het volgende nummer weer een aflevering te ontvangen. Er blijft echter genoeg te lezen in dit nummer.

Rien Rense (voor Hillie Hepp)

De waterhoentjes op de omslag van De Korhaan

De foto op de voorkant is van Frans van Lier:

"Het was op een zeer koude dag in december 2012. Singel in Huizen was half bevroren. Het nodigde niet echt uit om te gaan vogelen, maar om van vogelen te genieten kan je in je naaste omgeving al van alles tegen komen. Gewoon even je ogen de kost geven en genieten maar. In de bosjes sijsjes en koperwieken etc. Dit waterhoentje kan je dan met deze kou heerlijk gadeslaan, je hoeft ook niet lang stil te staan met deze vorst om optimaal te kunnen genieten. Verdere activiteiten hadden deze vogels niet dan wat onderhoud aan de veren en af en toe toegeworpen brood te eten".

De foto op de achterkant is van Bert Roelofs

"Het waterhoen vind ik een wat schuwe vogel, die je meestal niet dichtbij genoeg laat komen om hem of haar goed te fotograferen. Dergelijke vogels poog ik altijd in een stadse omgeving op te zoeken, waar de vogels meer gewend zijn aan mensen, lawaai en verstoring. De door mij opgestuurde foto betreft een vogel die onlangs rondzwom in een van de waterpartijen van het Vondelpark.

Vogels in het taalgebruik en vogelaartypen

In het taalgebruik vliegen de uitdrukkingen en gezegden die iets met vogels te maken hebben je om de oren. Tussen het gedrag in de menselijke samenleving en dat in het dierenrijk zijn veel overeenkomsten te vinden. De bekende primatoloog Frans de Waal wijst daarop in veel van zijn studies naar het gedrag van apen. Ook in de vogelwereld zijn gedragingen te duiden, die parallellen vertonen met menselijk gedrag. Mensen menen soms bij anderen vogelgedrag te herkennen; in het taalgebruik zijn daar verwijzingen naar te vinden. In de wetenschappelijke wereld probeerden ornithologen vroeger nogal eens bij elkaar vliegen af te vangen. Ze stonden daarbij als kempfanen tegenover elkaar. Wat een rust heerst er dan bij vogelwerkgroepen, vogelwachten of hoe ze verder ook heten en op plekken waar mensen die soorten willen scoren samen zijn. Daarop is meer het 'Waar duiven zijn vliegen duiven heen' van toepassing, een uitdrukking die slaat op het feit dat gelijkgeaarde mensen elkaars gezelschap zoeken. Trots als een pauw kan een ontdekker van een nieuwe soort deze melden, waardoor hij zich dan goed in zijn dons kan voelen. Om in de top te blijven moet hij of zij hard werken. De gebraden duiven vliegen niemand in de mond. Imponeergedrag zoals bij hanen het kukelen en het snateren als een eend wordt door de liefhebbers niet op prijs gesteld. Het zich als zanglijster manifesteren evenmin, het is opvallend gedrag dat commentaar oproept. De kans is dan aanwezig langzaam maar zeker te verdwijnen naar de rijen van de grauwe vliegenvangers. 'Kalt stellen' noemen de Duitsers dat. Van een onopvallende kan dan hooguit wellicht door de betreffende persoon nog gemuggenzift verwacht worden. Zijn mening doet er dan niet zoveel meer toe. Brilduikers worden zeer zelden gesignaleerd bij vogelaartypen. In de strenge winter van 1962/1963 is aan de rand van het Veluwemeer bij Harderwijk een vogelaar aangetroffen die duikpogingen deed om zijn bril terug te krijgen. Die was hem bij een poging om een gewonde knobbelzwaan uit een wak te redden van zijn hoofd gemept. Wie bonte strandlopers wil zien moet eens meegaan met een week-einde naar een van de Waddeneilanden. Waar ooit in vogelaarsgroepen het stemmig groen in de kleding overheerste, treft men nu een bonte

verzameling kleuren aan. De rondrennende steltlopers laten zich daar niets aan gelegen liggen. Nu we het over kleuren hebben, af en toe bevindt zich in een excursie een opvallend kleurig figuur. Zo iemand wordt dan aangeduid als het goud-haantje. Een heel bijzonder vogelaartype was de wat oudere man met een grijze haardos en donkere bril aan het ontbijt met een groep vogelaars in een hotel in Spanje. Op zijn buik, net onder de tafel, hing een linnen draagtasje, waarin op slinkse wijze allerlei lekkere broodjes verdwenen voor de lunch. Hij werd sindsdien de buidelmees genoemd. Door zoölogen zou hij zijn aangeduid met de minder vleierende naam buidelrat. Voor velen is het vogelen een sociaal en gezellig gebeuren en dat wil men graag zo houden. Zoals bij veel groepsuitingen vervagen rangen en standen en ontstaan kleine groepen, die de hobby laten aansluiten bij andere aangename zaken. Het zijn paapjes (smulpapen) die het er goed van nemen en gelijk hebben ze. Vogels kijken is leuk, maar de organisaties die zich bezighouden met vogelstudie en vogelbescherming moeten wel geleid worden. Om dit goed te kunnen doen zijn bestuurders noodzakelijk die veel in hun mars hebben, op diverse fronten hun partij kunnen meeblazen en bovendien veel tijd en energie hebben. Een bepaald type vogelaar dus. Wanneer de belangen van vogels in het geding zijn, wordt van hen -en dan met name van de voorzitter- verwacht, dat daarop kan worden ingespeeld en ook de organisatie nog goed wordt geleid. Daar heb je bijna managerstypen voor nodig. Het moeten notenkrakers zijn om noodzakelijke beslissingen te kunnen nemen. Tegelijkertijd sijsjeslijmers om zaken met elkaar te verbinden. Verder het type Moeder de Gans voor de samenhang en de gezelligheid. De tijd met lachwekkende karikaturen van goedmoedige en welwillende baardmannen, lurkend aan een pijp waaruit een soort puddingaroma opsteeg is reeds lang voorbij. De outfit is veranderd. Van knickerbocker met lange geitenharen kniekousen naar casual met jasje en spijkerbroek. Als iemand een of meer bestuurslidmaatschappen goed wil vervullen, heeft die zijn handen daarna al vol. Het zoeken naar een bestuurslid is dan ook een speurtocht naar een witte raaf.

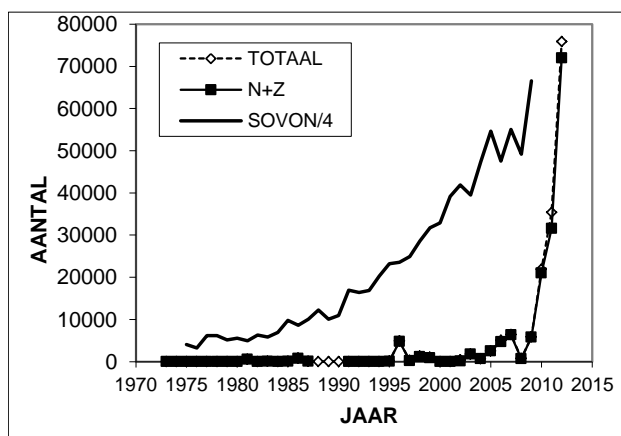
Penlijster

Het voorkomen van de brandgans in de westelijke Eempolders

Bij de Eempoldertellingen is er ieder jaar uiteraard een soort die in dat jaar het meest wordt waargenomen. In het verleden was dat meestal de spreeuw, maar in sommige jaren was de Kievit talrijker. De laatste jaren wist ook de kolgans een paar keer de toppositie te bereiken. In 2012 was de brandgans met 75.858 exemplaren voor de eerste keer de meest waargenomen vogelsoort. Dat is een mooie aanleiding om deze soort eens nader te bekijken.

Jan Mooij

Uit figuur 1 blijkt hoe snel de aantallen brandganzen zijn gestegen. Afgezien van een piekje van bijna 5.000 brandganzen in 1996, het gevolg van wat men toen een paar grote groepen noemde, blijven de totalen tot 2005 onder de 2.000 vogels. Vanaf dat jaar stijgen de aantallen met een korte terugval in 2008. Daarna schieten de aantallen onwaarschijnlijk snel omhoog.



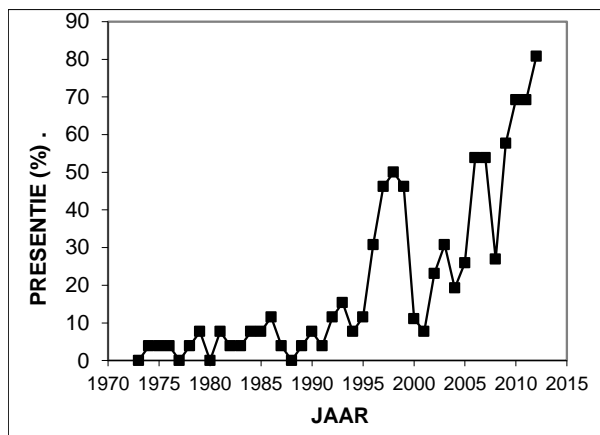
Figuur 1. Totaal aantal getelde brandganzen per jaar. De getrokken lijn geeft de aantallen zonder de Oostermeent, de stippellijn de totale aantallen. Ter vergelijking wordt het gemiddelde aantal getelde brandganzen in de Sovon watervogeltellingen (gedeeld door 4) gegeven.

Het grootste aantal dat we in 2012 in één telling zagen was 22.600 brandganzen. Dit is meer dan het jaartotaal van 2010, en dat was toen al veel hoger dan ooit tevoren.

Verreweg de meeste brandganzen zien wij tegenwoordig in het telgebied Noord. Daarbij lijken ze een voorkeur te hebben voor het

reservaat van Natuurmonumenten, maar ook daarbuiten komen ze veel voor. In Zuid en de Oostermeent komen regelmatig groepjes van honderden brandganzen voor, maar groepen van duizenden exemplaren, die in Noord tegenwoordig in de winter heel gewoon zijn, zien we er maar zo nu en dan.

Landelijk is de brandgans ook sterk toegenomen, zoals blijkt uit de dikke lijn in figuur 1. Om de schaal hetzelfde te houden is hierbij het gemiddelde aantal getelde brandganzen in de watervogeltellingen van Sovon door vier gedeeld. We zien vanaf 1980 een sterke maar geleidelijke stijging. Pas vanaf 2005 beginnen we daarvan echt iets te merken in de Eempolders. Het lijkt er op dat een of meer gebieden waar de brandganzen overwinterden hun maximale capaciteit naderen en dat de brandganzen de Eempolders ontdekt hebben als extra voedselgebied. De maximale aantallen die wij

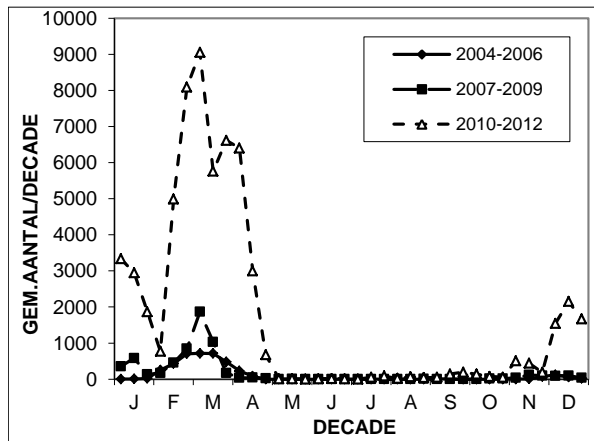


tegenwoordig zien maken enkele procenten uit van de totale populatie in Nederland, die verreweg het grootste deel omvat van de populatie die in West-Europa overwintert.

Figuur 2. Presentie van de brandgans per jaar. De getrokken lijn geeft de aantallen zonder de Oostermeent, de stippellijn de totale aantallen.

De presentie (figuur 2) weerspiegelt de stijging van de aantallen, maar heeft toch ook een paar opvallende zaken. Tot 1995 lijkt een kleine maar onmiskenbare stijging op te treden. Na dat jaar is

er een duidelijke piek. In 1996 waren de aantallen hoog, maar de presentie stijgt ondanks veel lagere totalen daarna toch nog. Je vraagt je af of sommige brandganzen die in 1996 in de polders verbleven in de jaren daarna nog eens poolhoogte zijn gaan nemen. Na een dal rond 2000 neemt de presentie zeer sterk toe. Een presentie van 80% maakt duidelijk dat de brandgans tegenwoordig niet meer alleen in het winterhalfjaar aanwezig is. Zelfs in de zomer zien we de laatste jaren vaak brandganzen, al blijven de aantallen meestal klein. Aanwijzingen dat er in de polders gebroed wordt hebben we niet.



Figuur 3. Gemiddeld aantal brandganzen per decade voor drie periodes van drie jaar.

De verdeling over het jaar in figuur 3 geeft niet, zoals gebruikelijk, de gemiddelden over dertien jaar. Omdat bij het grootste deel van de tellingen de aantallen nooit ook maar in de buurt zijn gekomen van wat we nu tellen, zou de lijn van de eerste periodes nauwelijks van de nul te onderscheiden zijn. Daarom geven we hier gemiddeldes over de laatste drie periodes van drie jaar. Opvallend is dat de aantallen in alle periodes aan het einde van de winter veel hoger zijn dan in het begin. Met name de laatste jaren zien we nog

hoge aantallen tot half april. Ook in heel Nederland zijn de aantallen het hoogst aan het eind van de winter. In het Waddengebied ziet men zelfs nog grote aantallen tot in mei. Het lijkt er op dat de brandganzen in de loop van de winter geleidelijk naar het zuiden komen en dat ook de terugtrek geleidelijk verloopt.

De plotselinge toename van de brandgans in de Eempolders is een voorbeeld hoe snel veranderingen in een gebied kunnen verlopen. Het is natuurlijk interessant om te zien hoe de aantallen zich verder ontwikkelen. Nemen ze nog toe of hebben we de draagkracht van het gebied inmiddels bereikt? In dit verband is het opvallend dat de grote aantallen vooral in het reservaat voorkomen. Het beheer als weidevogelgebied houdt in dat daar veel minder voedzame grassen groeien dan in het gewone boerenland. Voor ganzen lijkt dat dus minder interessant, tenzij brandganzen juist een voorkeur hebben voor relatief schraal grasland. Een andere interessante vraag is welke invloed het toenemen van de brandgans heeft op de aantallen van de andere soorten ganzen. We tellen door om het te zijner tijd te kunnen vertellen.

Referenties

- Bijlsma, R.G., Hustings, F. & Camphuysen, C.J., 2001. Algemene en schaarse Vogels van Nederland. (Avifauna van Nederland 2). GMB Uitgeverij/KNNV Uitgeverij, Haarlem/Utrecht
- Hornman M., Hustings F., Koffijberg K., van Winden E., SOVON Ganzen- en Zwanenwerkgroep & Soldaat L. 2008 Watervogels in Nederland 2008/2009. SOVON-monitoringrapport 2011/03, Waterdienstrapport BM 10.24. SOVON Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.

XXXIII

*Wanneer de zwaluw aan de balken bouwt,
De ooievaar zijn breedste vlucht ontvouwt,
De koekoek in de wilgen niet kan zwijgen...
Kùs het geluk dat u is toevertrouwd!*

Ida Gerhardt. Uit: Verzamelde gedichten, Athenaeum-Polak & Van Gennip, Amsterdam.

Hollands vogelpalet

Halverwege de jaren '70: voor een bruiloft in de familie geldt een dresscode. Bruin en geel. Dus verschijn ik in bruin safaripak met geel overhemd. Met ritssluiting, die omzoomd wordt door een brede groene strook. Die voorkomt dat ik een (door mij indertijd gehate) stropdas zou moeten dragen. Het was een kleurkeuze, waarmee ik moeiteloos in elke vogelgids zou kunnen worden opgenomen als geelbuikvink. Want afgezien van de 'niet-kleuren' wit, zwart en grijs overheersen in onze vaderlandse vogelwereld vooral de kleuren groen, geel en bruin. Wie heeft zich nooit geel en groen geërgerd over een onherkenbaar klein vogeltje met dat palet van bruin, olijfgroen en spoortjes geel: Wat kunnen die op elkaar lijken!

Carel de Vink

Groenling, groene specht en groenpootruiter. Zeldzamer zijn de groene fitis en de groene bijeneter. In tegenstelling tot de plantenwereld telt onze avifauna maar een bescheiden hoeveelheid geheel groene soorten. Nieuwkomers zoals halsband- en monniksparkiet even buiten beschouwing gelaten. In het verenkleed van bladkoning, goudhaan en de kop van een aantal eendensoorten duikt de groene kleur ook op. Daarnaast vinden we de kleur ook terug in combinatie met gelig bruin bij diverse soorten vinkachtigen en kleine zangertjes. Vooral die laatste groep kent een eindeloze variatie van minieme verschillen, zelfs per individu: de ene fitis oogt groener dan de andere... Bruin overheerst bij onze vogels. Opvallend genoeg niet in de naamgeving. Die beperkt zich tot bruine kiekendief en zeldzaamheden, zoals bruine boszanger, bruine klauwier en bruinkeelortolaan. Veel 'bruintjes' worden gesierd (nou ja...) met de betiteling 'grauw'. Grauwe gors, grauwe gans, grauwe klauwier, enz. De naamgeving suggereert meer saaiheid dan de werkelijkheid van bruin, beige en wit of grijs. Dat de purperreiger vooral bruin is, en niet paarsblauw als de purperkoet, valt lastig uit te leggen. Dat bruin naar goud kan neigen, heeft Rembrandt prachtig op doek vastgelegd met zijn afbeelding van een roerdomp.

Bruin is in veel biotopen de ideale schutkleur. Misschien nog wel meer dan groen, doordat bruin in alle seizoenen het landschap kenmerkt. Vaak tussen het bladgroen en de pracht van allerlei bloei. Soms tussen het zwart van de aarde en kaal hout. Bruin past in alle gebieden. Zeevogels kleuren bruin in hun jeugdkleed, evenals de meeste zoetwater- en

weidevogels. Broedende vogels profiteren van het dempende effect van bruin: de eendenvrouwtjes, kempennetjes, vrouwelijke gorzen en vinken neigen naar een aardbruin verenkleed, terwijl de mannetjes een uitbundiger verentooi dragen. Bruin stelt vogels in staat om te versmelten met riet (baardman, roerdomp, waterral), met schors (nachtzwaluw, ransuil, boomkruiper) en de bodem (patrijs, wulp, veldleeuwerik). Een invallende houtsnip is vaak niet meer terug te vinden, al denk je op de vierkante decimeter zeker te weten waar de vogel zich bevindt. Opvallend is dat onze fraaiste zangers merendeels bruinachtige veren dragen. Alsof de zang de 'kleurloosheid' moet compenseren: óf je valt op door kleur (pauw, goudvink) óf door je zang (nachttegaal, zwartkop, boomleeuwerik). Natuurlijk zijn er vogels die beide hebben, zoals de wielewaal met zijn welluidende roep (maar zwakke zang) en de ijsvogel met zijn helder fluitende roep. Maar er zijn er ook die beide moeten ontberen: alle bruine ganzen, maar ook zwijgzame soorten, zoals de grote trap, die dit compenseert met een boeiende balts. Op een of andere manier zijn de behoefte om op te vallen door zang, kleur of balts, en het vermogen om weg te schuilen voor gevaar elkaars tegenpool, waar iedere soort op een eigen manier mee om moet gaan.

Geel is meer de kleur van fijne details. Natuurlijk overheerst deze kleur in het verenkleed van de (grote) gele kwikstaart, sijs, wielewaal en enkele gorzen. Vrijwel altijd is dit in combinatie met minder felle kleuren. Vaker is geel het puntje op de i: bij goudhaan, bij groenling en putter, groene specht en sijs.

Bij diverse mezen en bijvoorbeeld spotvogel en fluitier zien we geel gecombineerd met groen of bruin. Daarbij valt op dat het contrast bij de mezen groter is dan bij de zangers van bos en struikgewas.

Een vogel bij wie het geel er bijna afspat, is de bij ons uiterst zeldzame bijeneter. De gele keel flonkert te midden van on-Europese kleurenpracht. Gooi- en Vechtstreek ziet nog steeds uit naar een broedgeval van deze vliegende edelsteen.

Groen is vooral de overheersende kleur bij een aantal kleintjes. Bruin is opvallend ruim vertegenwoordigd onder steltlopers, eenden en roofvogels. Groen beperkt zich bij hen tot details: de kop van eenden (bij de woerden) en enkele snavels en poten. Geel komt bij hen terug in de poten en snavels van soorten zoals wilde zwaan en geelpootruiter, of als iriskleur bij bijvoorbeeld havik en diverse uilen. Heel verrassend is de gele kop van de volwassen jan

van gent, evenals het geel in de kop en aan de onderstaart van een aantal talingsoorten.

Soms is een klein toefje geel al veel: de gele oogring van kleine plevier en merelman, de gele snavelband bij mannetje ijseend, het kopkammetje van man smient: ze zijn stuk voor stuk van hoog esthetisch gehalte. Evenals het 'gouden' pluimpje van de geoorde fuut in prachtkleed. Doe ik de geelsnavelduiker hier te kort als ik hem alleen maar even terloops noem?

Als laatste uit de etalage van gele sieraden vraag ik aandacht voor de pestvogel. Een smal eindbandje aan de staart en een gele kartelstrook op de vleugel maken het beeld compleet van een vogel, die met zoveel fraaie elementen is opgesierd, dat je bijna zou vergeten dat hij, geheel in stijl met de meeste Europese vogels, overheersend bruin is. Missing color: groen!

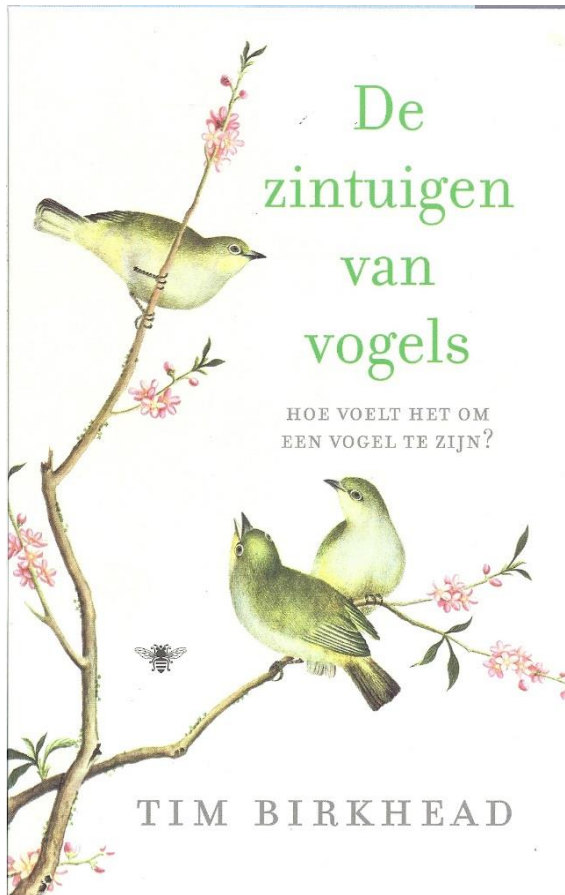


De zintuigen van vogels

Boekbespreking

Hoe voelt het om een vogel te zijn? Hoe zou het voelen om een zwaluw te zijn en dan met honderd kilometer per uur door de lucht te scheren, of een flamingo die de regen kan waarnemen die tientallen kilometers verderop valt?

Paul Keuning



Dat de meeste vogels scherp kunnen zien en een goed gehoor hebben, dat is voor iedere vogelaar een uitgemaakte zaak, gewoon een levensvoorwaarde. Maar zou er in die kleine vogelschedel, naast die grote bolle ogen, plaats zijn voor andere receptoren, bijvoorbeeld voor reuk? Hoe navigeert een albatros midden op de oceaan zonder herkenningspunten? Tim Birkhead, een gerenommeerd ornitholoog en hoogleraar diergedrag in Sheffield, Engeland, probeert op deze vragen een antwoord te vinden. In korte heldere hoofdstukken doet hij daarvan in dit boek verslag.

Het boek leest als een ontdekkingsreis à la Darwin, waarbij Tim Birkhead zich baseert op

waarneembare feiten. Het voorwoord begint met een kruip- en sluiptocht over het strand ten zuiden van het Zuidereiland van Steward Island (Nieuw - Zeeland), om in het aardedonker het foerageergedrag van een bruine kiwi te bestuderen. Zonder zicht weet deze kiwi feilloos een stel sprinkhanen te verschalken. Al in 1830 ontdekte de anatoom R. Owen dat een groot deel van de hersenen van de kiwi gericht was op reuk. Birkhead is een pragmatische gedragswetenschapper, die gebruik maakt van achteraf simpele proefjes: de kiwi's kregen bakken met aarde, waarvan sommige met wormen aangeboden. Zonder mankeren wisten de kiwi zijn voedsel snel op te sporen. Zien was uitgesloten, blijft over zien en/of horen.

Er is lange tijd gedacht dat smaak en geur onderontwikkelde zintuigen zijn bij vogels. Of je een kauw nu paardenvijgen of muesli voorzet, zolang er eetbare zaadjes in zitten is het hem even welkom. Microscopisch onderzoek toonde in de snavelpunt uiteinden van gevoels- en reukzenuwen aan. Vogels waarvan het mannetje identiek is aan het vrouwtje zijn door de soort zelf prima op de geur te onderscheiden. Hoe bewijs je die reukzin? Dat er in de hersenen veel ruimte is ingeruimd, is nog geen afdoende bewijs. Een onderzoek waarbij de hartslag van uiteenlopende vogels gemeten werd terwijl de geur van zijn favoriete voedsel ingeblazen werd toonde wel steeds een directe reactie. De meeste vogelsoorten kunnen dus heel goed ruiken.

Stel dat we in De Korhaan een rubriek 'Wist u dat ...' hadden, dan zou Tim Birkhead die met veel bijzondere feiten weten te vullen. Wist u dat een valk in elk oog twee gebieden heeft waarmee het scherpst kan worden gezien? Twee gele vlekken? Ja, één om mee opzij te kijken en één om schuin naar voren te kijken. Die laatste instelling gebruikt de valk

tijdens het vliegen, de eerste om te focussen op zijn prooi.

De asymmetrische gehooringsorganen van een laplanduil stellen hem in staat om de afstand van een muis onder een dikke laag sneeuw te lokaliseren. Hij hoeft er alleen maar naar toe te vliegen en de maaltijd kan beginnen.

Dat veel watervogels fijngevoelige snavels hebben was misschien wel bekend. Met zijn tastreceptoren kan een wilde eend in een donkere moddersloot foutloos onderscheid maken tussen steentjes en slakjes. De fijngevoeligheid van veel vogels blijkt ook tijdens het elkaar 'kroezelen', zachtjes achter de kop strelen met de snavel. Dat dit gedrag niet alleen nuttig is om elkaar van luizen te ontdoen, maar dat ze er ook van genieten is een projectie van menselijke gevoelens op vogels. Birkhead schaamt zich hier niet voor: zebrevinkjes vinden het heerlijk om elkaar te vlooiën, goed voor het onderlinge contact. Hoe zit het met de recordhouders lange afstand vliegen? Rosse grutto's vliegen 11.000 km over onbekend gebied. Pijlstormvogels kan je in een donkere kooi op honderden kilometers afstand loslaten; ze weten onmiddellijk in

welke richting hun nest ligt. Dat richtinggevoel te maken heeft met de gevoeligheid voor het aardse magnetisme werd al lang vermoed. Om te weten 'Welke kant moet ik op?' kunnen vogels zich oriënteren op de zon en op de sterren. Pas in de jaren tachtig is het 'zien' van het magnetisch veld door vogels vast komen te staan. Uit proeven is gebleken dat het rechteroog daartoe in staat is.

Leuk om te lezen is het hoofdstuk dat gaat over emoties bij vogels. Fijn dat een nuchtere wetenschapper ermee instemt om vogels emoties toe te kennen. Birkhead begeeft zich hier op glad ijs, want hierbij zijn nauwelijks onweerlegbare gedragsproefjes te bedenken. Birkhead bestudeert net als Niko Tinbergen gedrag van vogels in hun natuurlijke omgeving. Daarbij beschrijft hij waarneembare basisgevoelens, zoals angst en blijdschap om het weerzien. Ook stress bij vogels wanneer deze gevoelens gefrustreerd worden. Laat sommigen hem hierdoor maar voor antropomorf uitmaken, die betrokkenheid maken het voor mij juist tot een aansprekend boek, dat ik in een paar dagen uit las.

Birkhead, Tim R. 2013. De zintuigen van vogels, hoe voelt het om een vogel te zijn? 303 bladzijden. ISBN 978 90 234 7724 2. Uitgeverij De Bezige Bij/ Amsterdam. Prijs € 19,90.

Wat zien ik ?

Ekster eet huisspitsmuis

Op 10 maart 2012 zag ik vanuit mijn tuin een ekster de daarin aanwezige boom - een hanedoorn - invliegen met iets in zijn snavel. Een gedrag dat eksters wel vaker vertonen. Ze pikken dan een bes op die uit de boom of een die op de grond gevallen is en gaan die consumeren. Nieuwsgierig als ik ben naar het voedsel van eksters werd de verreijkker gepakt. Wat hij tussen de wirwar aan takken aan het bewerken was, kon ik eerst niet zo snel thuisbrengen. Het was iets vrij groots en bleek een muis te zijn. Welke soort was het en hoe had hij hem te pakken gekregen? Het lichaam en de staart waren goed te zien terwijl hij bezig was deze te bewerken. Even later kreeg ik de prooi beter in beeld. Een huisspitsmuis, een soort, die af en toe in de tuin wordt gezien, of dood wordt gevonden.

Waarschijnlijk lag deze muis dood in de tuin en was gepakt door een van de vele katten, die de buurt bij nacht en ontij onveilig maken. Van katten is bekend dat zij spitsmuizen wel vangen, maar niet opeten. De ekster fungeerde dus wellicht deze keer als aaseter.

Dick A. Jonkers

Afscheid van het vogelringstation Oud Naarden

De ringactiviteiten zijn in februari verplaatst van Oud Naarden naar een nabijgelegen terrein van Staatsbosbeheer. Dit artikel beschrijft de activiteiten in het eerste kwartaal van 2013, en geeft een overzicht van de op Oud Naarden gevangen en teruggevangen aantallen vogels in 2012.

Rudy Schippers

Beëindiging van de ringactiviteiten op Oud Naarden

Op 21 april 1996 zijn er voor het eerst vogels geringd op landgoed Oud Naarden nadat de eigenaar van het landgoed, de familie Dudok van Heel, aangaf er prijs op te stellen de status van vogelreservaat voor het landgoed te handhaven. Tegenwoordig kent Vogelbescherming Nederland, voorheen de Nederlandse Vereniging tot Bescherming van Vogels, dat soort reservaten niet meer. In overleg met Staatsbosbeheer en de Vogelwerkgroep Het Gooi en Omstreken is in het hiervoor vermelde jaar besloten om op het landgoed faciliteiten te bieden voor een vogelringstation.

Oud Naarden grenst aan de Gooimeerkust, wat een belangrijke doortrekroute is voor vogels. Staatsbosbeheer is eigenaar van de uitgestrekte rietvelden in het aangrenzend gebied en deze combinatie zorgde voor een ideale locatie voor ringactiviteiten.

Deze ringplek werd een van de eerste locaties van een Constant Effort Site voor wetenschappelijk onderzoek en is na vele jaren continu onderzoek een van de meest waardevolle CES locaties in Nederland. Inmiddels is Oud Naarden een van de belangrijkste vogelringstations van Nederland geworden, waar jaarlijks ongeveer 6.000 vogels van een ring worden voorzien en eveneens meer dan 1.000 vogels worden teruggevangen.

Van alle ringstations in Nederland blijkt Oud Naarden het meest efficiënt te werken met het grootste aantal vangsten per meter net per uur. Na het overlijden van de oude heer Dudok van Heel in augustus vorig jaar lieten de erfgenamen ons weten dat zij geen belangstelling meer hadden voor onze ringactiviteiten. Er werd ons echter wel verzocht een presentatie te geven over de vogels van Oud Naarden voor de vrienden van het landgoed. Ook werden wij gevraagd mee te helpen met het onderhoud van het landgoed, waarbij enkele leden van de ringgroep

meerdere dagen geholpen hebben bij zaag- en snoeiwerk. Het leek erop dat er voor beide partijen een werkbare en vruchtbare situatie zou ontstaan. Het was dan ook een totale verrassing dat wij na al die medewerking te horen kregen dat wij voortaan het landgoed niet langer voor zonsopkomst mochten betreden. Dat is het tijdstip waarop de netten opgesteld worden. Ook niet na zonsondergang, het moment dat zwaluwen, spreeuwen en andere vogels op de slaapplaatsen in het riet arriveren. Het ringwerk werd hiermee onmogelijk gemaakt. Dit was een grote teleurstelling voor ons, juist omdat de oude heer Dudok van Heel zoveel belangstelling had getoond in het ringwerk en ons meer dan 16 jaar lang op diverse manieren aangemoedigd heeft.

Staatsbosbeheer, op wiens terrein de meeste vogels gevangen werden, was eveneens onaangenaam verrast door het besluit. Deze organisatie blijft volledig achter ons staan en wil graag dat het ringwerk wordt gecontinueerd. De toegang tot de rietvelden is echter alleen mogelijk via het landgoed en als we daar niet meer mogen komen houdt alles op. Momenteel zijn we in samenwerking met Staatsbosbeheer bezig om in hetzelfde terrein van Staatsbosbeheer maar enkele honderden meters verderop, richting de speeltuin Oud Valkeveen, een nieuwe ringlocatie in te richten. Hierover willen wij in de volgende Korhaan graag meer vertellen.

Op 17 februari, de ochtend dat de hijsnetten en andere ringfaciliteiten werden afgebroken, kwam er een groep van 19 kraanvogels laag overvliegen, een waardevol afscheid van het toch wel heel mooie landgoed Oud Naarden.



Eerste kwartaal 2013

De jaarwisseling is voor veel mensen een feestelijke aangelegenheid, maar dat geldt zeker niet voor vogels die door al dat geknal in paniek op zoek gaan naar stille gebieden.

Het is bekend dat vogels dan op nieuwjaarsnacht rondjes vliegen boven de randmeren en het was daarom voor ons geen verrassing dat we op 2 januari twee keer zo veel vogels in de netten van Oud Naarden kregen als die week daarvoor.

Die jaarwisseling betekent ook dat jonge vogels niet meer als 1^e kalenderjaar (1kj) worden aangeduid maar als 2^e kalenderjaar, dus 2kj. Verreweg de meeste vogels die op 2 januari gevangen werden bleken jonge, nu 2kj vogels te zijn. Een van de koolmezen was al eerder in 2007 als jonge vogel op Oud Naarden geringd. Het is altijd weer leuk om vast te kunnen stellen dat een vogel zo veel jaren plaatstrouw kan blijven. Hoewel vijf jaar voor een koolmees toch wel een hoge leeftijd is, is dat zeker niet uitzonderlijk want het leeftijdsrecord staat op 15 jaar voor een koolmees uit Duitsland.

De zondag daarop was alles weer terug naar normaal met nog geen 40 vogels in de netten. Wel kregen we een voor het ringstation zeer bijzondere vogel in de hand, namelijk een houtsnip. In de wintermaanden worden houtsnippen regelmatig op Oud Naarden waargenomen, maar tot nu toe hadden we ze nog niet eerder gevangen, want ze blijven gewoonlijk niet in de fijnmazige netten hangen die vooral voor zangvogels bedoeld zijn.



Houtsnip

Foto: Iris Grob

Midden januari hebben we bijna twee weken koud weer gehad, waarbij de grond bedekt was met sneeuw en ijs. Er waren daarom nog maar weinig vogels in het bos, die zich meestal ophielden in de nabijheid van plaatsen waar

gevoerd wordt. Op 26 januari zijn de netten uitgezet bij de boerderij van Oud Naarden waar veel vogels afkomen op het kuilvoer dat bestemd is voor de koeien. Die ochtend vingen wij 34 merels, waaronder een aantal met aanzienlijk langere vleugels dan wij gewend waren. Dat zijn waarschijnlijk noordelijke vogels, waarvan bekend is dat zij in groepen samenkomen in tegenstelling tot West-Europese merels die vooral solitair zijn. Sommige van deze Scandinavische bosmerels hebben geschubde borstveren, waardoor je de indruk krijgt met een jonge beflijster te maken te hebben. Zulke grote merels wogen 110 gram of meer in vergelijking met onze merels, die op dat moment maar 80-90 gram wogen.



Geschubde borstveren van Scandinavische merel

Aantal gevangen en teruggevangen vogels op Oud Naarden in 2012

Het bijgaande overzicht over 2012 geeft zowel de nieuw geringde soorten en aantallen aan als de terugvangsten. Terugvangsten (tv) zijn vooral vogels die recentelijk op Oud Naarden geringd zijn en in mindere mate uit een reeks van voorgaande jaren. Ook vingen wij regelmatig vogels die eerder op andere stations in Nederland of België geringd waren.

Terugvangsten waren er zowel van vogels die langere tijd op Oud Naarden verblijven, zoals de grote bonte specht en de winterkoning, als van vogels die weer terugkomen na een verblijf in Afrika zoals de kleine karekiet en de grasmus.

Soort	Nieuw	Terug- vang	Totaal
boomvalk	1	0	1
waterral	2	0	2
porseleinhoen	1	0	1
ijsvogel	5	1	6
draaihals	3	0	3

Soort	Nieuw	Terug- vang	Totaal	Soort	Nieuw	Terug- vang	Totaal
grote bonte specht	13	33	46	goudhaantje	29	0	29
kleine bonte specht	5	0	5	vuurgoudhaantje	7	0	7
oeverzwaluw	18	3	21	bonte vliegenvanger	10	1	11
boerenzwaluw	1.071	29	1.100	baardman	43	19	62
boompieper	1	0	1	staartmees	41	22	63
winterkoning	78	62	140	glanskop	8	9	17
heggenmus	41	18	59	matkop	4	4	8
roodborst	128	74	202	kuifmees	5	0	5
nachtegaal	5	2	7	zwarte mees	13	1	14
blauwborst	14	9	23	pimpelmees	534	274	808
gekraagde roodstaart	1	0	1	koolmees	332	190	522
paapje	1	0	1	boomklever	7	7	14
roodborsttapuit	4	0	4	boomkruiper	12	3	15
merel	59	53	112	gaai	1	0	1
zanglijster	39	18	57	spreeuw	103	2	105
sprinkhaanzanger	44	2	46	ringmus	2	0	2
snor	11	0	11	vink	107	13	120
rietzanger	105	7	112	keep	34	0	34
bosrietzanger	78	16	94	groenling	9	1	10
kleine Karekiet	1.511	351	1.862	sijs	1	0	1
grote Karekiet	3	0	3	goudvink	13	5	18
sperwergrasmus	1	0	1	appelvink	4	0	4
braamsluiper	2	0	2	rietgors	86	13	99
grasmus	46	10	56	Totaal	5.869	1.432	7.301
tuinfluiter	86	21	107				
zwartkop	726	81	807				
tjiftjaf	283	53	336				
fitis	78	25	103				

Mededeling Vogelringstation Het Gooi no. 11

In memoriam Rombout de Wijs



Op 15 maart 2013 is Rombout de Wijs overleden. Hij is 61 jaar geworden. Onder zeer grote belangstelling is hij op 21 maart in Hilversum naar zijn laatste rustplaats gebracht op de begraafplaats Zuiderhof.

Rombout kwam uit een nest van natuurliefhebbers. Zijn vader was een bekende zoöloog; zijn moeder Rie was na het oprichten van de Vogelwerkgroep de eerste secretaris. Vroege herinneringen aan hem stammen bij mij uit het midden van de jaren '60 in de vorige eeuw, toen hij actief was in de CJN en NJN, de jeugdbonden voor natuurstudie. Enige jaren later was hij lid van de Vogelwerkgroep en dook zijn naam voor het eerst op in De Korhaan met een waarneming van een zingende zwarte roodstaart op 5 oktober 1968 in de Koekoeklaan in Bussum. Voor de Avifauna van Midden-Nederland inventariseerde hij in 1969 en 1970 de Westerheide, die op loopafstand van zijn huis lag. In het jubileumboek Vogels in het Gooi, in 1978 uitgegeven bij het tienjarig bestaan van de Vogelwerkgroep leverde Rombout een gedegen bijdrage over geelgorzen in het Gooi. Een curieuze publicatie van hem was de Zeevogelpotentabel, uitgegeven door de Jeugdbonduitgeverij.

Hij beperkte zich niet alleen tot vogels. Zijn belangstelling was breed en diepgravend. Ook sprinkhanen, krekels, vlinders en vleermuizen hadden zijn volle belangstelling. Die had hij tevens voor geluiden en hij was actief lid van de Club voor Natuurgeluiden Registratie. Zijn gehoor was zeer scherp en hij beschikte over een fabelachtige kennis van vogelgeluiden. Mede daardoor heeft hij een grote bijdrage geleverd aan het waarnemingenbestand van de Vogelwerkgroep. Hij droeg zijn kennis onder meer uit door veel publicaties.

Het was niet verwonderlijk dat hij biologie ging studeren. Die studie rondde hij af in 1981. Zoals het velen voor hem was vergaan, bleek een baan niet voor het oprapen te liggen. Diverse tijdelijke jobs, verband houdend met zijn vakgebied, volgden. Een ervan, voor de Directie Beheer Landbouwgronden, had betrekking op Eemland, waarvan het deel westelijk van de Eem behoort tot het onderzoeksgebied van de Vogelwerkgroep. Ook nu weer kwam de nauwgezetheid van Rombout naar voren. Deze keer in de vorm van een lijvig rapport (161 blz.+ bijlagen) in 1989 over de weidevogels van Eemland. Het behoort inmiddels tot de klassiekers onder de weidevogelliteratuur. Het Naardermeer was een gebied dat hij bijna drie decennia lang samen met anderen inventariseerde op broedvogels. Over doorzettingsvermogen gesproken! Uiteindelijk kreeg hij in 1996 een baan bij Natuurmonumenten als beheerder van de natuurdatabank. Rombout kan gekarakteriseerd worden als een gedreven en vasthoudende onderzoeker met een zeer brede kennis. Hij was (terecht) kritisch als het ging om bijzondere waarnemingen. Je moest van goede huize komen als je hem daarmee direct wilde overtuigen. Bescheiden als hij was trad hij nooit op de voorgrond.

Het was een voorrecht hem gekend te hebben.

Dick A. Jonkers

Goudvinken en economie

De goudvink is voor de VWG Het Gooi en Omstreken de vogel van het jaar. Dit artikel gaat in op de bijzondere economische betekenis van de goudvink.

Dick A. Jonkers

In deze bijdrage over de vogel van het jaar 2013 gaat het om goudvinken in termen van geldelijk gewin. Vogels werden in het verleden namelijk beschouwd als ‘nuts- en prutsdieren’. De goudvink behoorde tot beide categorieën. Goudvinken waren vroeger van betekenis voor de economie. Zo is het haast niet te geloven, dat goudvinken werden beschouwd als een delicatessen. Nozeman schreef in 1789 in zijn boek *Nederlandsche Vogelen*: ‘*Goudvinken zijn zeer vet in den herfst, en worden tot de lekkernijen geteld*’. Lijstervangers bemachtigden nog tot 1914 toe met strikken goudvinken voor consumptie. De soort is altijd een geliefde kooivogel geweest en is dat nog steeds. In het Thüringerwoud in Duitsland werden vroeger zeer veel jonge goudvinken uit het nest gehaald voordat zij konden vliegen. Om ze een wijsje te laten zingen werden ze getraind door ze -vanaf de eerste dag dat ze in gevangenschap waren- zo zuiver mogelijk een wijsje voor te fluiten. Men vond dat bij een zo mooie vogel een gelijksoortige zang hoorde. Hun natuurlijke zang is een langzame, hortende, en aarzelende mengeling van lage fluittonen met verstikte, piepende en schrapende geluiden. Vaak is daar tussendoor ook het tweelettergreppige ‘phuu, phuu’ te horen. Eenmaal op zang werden zij met honderden door vogelhandelaren verkocht naar Warschau, Sint Petersburg, Wenen, Londen en Amsterdam. Nog steeds is er handel in goudvinken. Het houden ervan en de handel daarin is alleen toegestaan als het om eigen kweek gaat. Dit houdt in dat de vogel in een kooi geboren is en men kan aantonen dat hij niet afkomstig is uit het wild. Het

controlesysteem hierop houdt in dat zo snel mogelijk na de geboorte een niet afneembare gesloten voetring wordt aangelegd. Illegaal worden echter nog steeds eieren en zeer jonge vogels uit nesten gehaald. De handel is lucratief. Op de vogelmarkt in Barneveld worden geregeld goudvinken verhandeld. Ook op Marktplaats wordt er mee geadverteerd. Een handtamme goudvink uit eigen kweek kost al gauw € 45,00.

De soort kan niet alleen geld opbrengen, maar ook economische schade aanrichten. Die kan hij aanbrengen bij jonge fruitbomen in perioden wanneer andere knoppen opgeraakt zijn. Het zijn dan knoppen van vroege kersen, pruimen en andere soorten die in het voorjaar in trek zijn. Hij heeft er onder andere zijn bijnaam (bloesem)knoppenpikker en botvink aan te danken. In de historische literatuur wordt er al heel lang melding gemaakt over schade die wordt veroorzaakt door goudvinken en de bestrijding daarvan. In de tijd van Elisabeth I (1533-1603) ontving men voor iedere goudvinkkop die werd ingeleverd één penny. In de jaren zestig van de vorige eeuw was het schadeprobleem nog steeds actueel. Zo wordt in een Engels boek uit 1968 over vogels als plaagdieren nog vermeld, dat er eigenlijk in hoofdlijnen maar twee manieren zijn om schade door goudvinken in de fruitteelt te reduceren. Eén methode is het gewas te beschermen en de andere door simpelweg grote aantallen te doden, of de omgeving zo te beheren dat de goudvinkpopulatie daar teruggebracht wordt tot een aanvaardbaar niveau.

Literatuur

- Brehm, A.E. zonder jaartal. *Bewerking S.P. Huizenga. Het leven der dieren. Tweede deel- De vogels.* Tweede druk. P. van Belkum, Az., Zutphen: 107-109.
- Maréchal, P.L.Th. A. 1982. *Goudvink (Pyrrhula pyrrhula).* Ecoscript 12.18 N. Stichting Mondiaal Alternatief, Zandvoort.
- Newton, I. 1968 *Bullfinches and Fruit Buds in Murton, R.K., & Wright, E.N. 1968. The problems of birds as pests.* Academic Press, London/New York: 201.

Nieuwe uitgaven van de Vogelwerkgroep

Publicaties zijn te lenen uit de verenigingsbibliotheek. De medewerkers krijgen gratis een exemplaar.

Dick Jonkers

Jaarverslag over nestkastcontroles in 2012

De jaarverslagen over het nestkastonderzoek in het Gooi worden steeds fraaiër. De omslag wordt deze keer gesierd door een prachtige spreeuw voor zijn nestholte. In het binnenwerk kijken donsjongen van een bosuil ons aan, die klaar liggen om geringd te worden. Ook verderop staan fraaie foto's, waarvan een met een glanskop en een rosse vleermuis in één kast. Op maar liefst 33 terreinen verzamelden 27 controleurs de broedgegevens. Zij noteerden een totaal van veertien soorten holenbroeders met 12.719 eieren en hiervan vlogen 8.624 jongen uit. Het uitvliegpercentage bedroeg maar 68%. De oorzaak lag bij de warme maand maart met vroege legsels, begin april gevolgd door een kouperiode met nachttemperaturen tegen het vriespunt. Dit leidde weer tot late bladgroei en evenzo laat verschijnen van rupsen. Een periode met harde wind zorgde ervoor dat heel veel rupsen uit de bomen waaiden en de voedselvoorziening belemmerden. De vogels reageerden hierop door te stoppen met eieren leggen en soms ook later weer verder te gaan. Ei- en broedstops dus.

Van de mezen waren er de volgende legsels: koolmees (525), pimpelmees (572), zwarte mees (13), glanskop (3) en boomklever (80), roodborst (3) en winterkoning (1). Het betreft hier alleen eerste broedsels. Verder waren er legsels van spreeuw (7), bonte vliegenvanger (89), gekraagde roodstaart (3), holenduif (13), witte kwikstaart (13) en bosuil (31).

Beskers, R.E. 2012. Goois Nestkast Onderzoek. Jaarverslag 2012.

Vogelwerkgroep Het Gooi en Omstreken, Hilversum. Uitgave 212. 44 blz.

Broedvogels van het Laarder Wasmear

Op verzoek van het Goois Natuurreservaat is in 2011 een broedvogelinventarisatie uitgevoerd van het Laarder Wasmear. Dit is het eerste integrale broedvogelonderzoek dat na de sanering is uitgevoerd. De auteurs beperken zich in het rapport tot een korte beschrijving van de geschiedenis van het gebied, de sanering en een lijst met de vastgestelde soorten en aantallen broedparen. Hiervan zijn kaarten afgedrukt met de ligging van de territoria. In totaal zijn 34 soorten aangetroffen. De aantallen ervan zijn klein. Het aantal watervogels viel tegen. De gebruikte kaarten uit 2010 suggereren dat er nog veel water aanwezig is, maar dit is na de sanering niet meer zo. Toch was de tegenwoordig onvermijdelijke grauwe gans aanwezig met drie paren, evenals de nijlgans, die met vijf paren vertegenwoordigd was. Van de wilde eend kwam slechts één paar voor. Gelukkig deed de nu in het Gooi schaarse bergeend het wel goed; deze kwam voor met zeven paren. De kleine plevier, een pioniersoort vestigde zich met één paar. De zandige situatie leidde tot paren boomleeuweriken en witte kwikstaarten. Leuke soorten waren ook kleine bonte specht, gekraagde roodstaart, grote lijster, bonte vliegenvanger, putter en appelvink. Zij representeren de variatie in voorkomende leefgebieden.

Boer, J. de & Prop. D. 2013. Broedvogels van het Laarder Wasmear 2011 (stippenkaarten).

Vogelwerkgroep Het Gooi en Omstreken, Hilversum. Uitgave 214. 41 blz.

Het waterhoen (*Gallinula chloropus*)

Bert Roelofs

Het waterhoen is een vogel uit de familie van de rallen en is net als het merendeel van zijn familieleden doorgaans een



schuwe vogel, die zich vooral ophoudt in dicht begroeide oevervegetaties en bij voorkeur de beschutting daarvan niet verlaat. Dat zorgt er voor dat het nog helemaal niet zo eenvoudig is een waterhoen goed te kunnen bekijken. Hongerige exemplaren in de winter en de meer aan mensen gewende vogels in stadsvijvers bieden vaak de beste kans om een waterhoen te aanschouwen. Het familielid de meerkoet is een veel zichtbaarder en hoorbaarder vogel met een voorkeur voor open water. Ik merk nog wel eens in het veld dat de twee soorten door elkaar gegooid worden. Met het volgende ezelsbruggetje overkomt u dat nooit meer. De meerkoet(t) is net als een doorsnee koe zwart en wit, de waterhoen staat net als die andere bepaalde Amsterdamse grachtenpopulatie in het teken van veel rood. Simpel toch. Het rode voorhoofdschild en de rode snavel met gele punt zijn dus een goed onderscheidingskenmerk. Al zwemmende vallen vooral de witte onderstaartdekveren op, omdat de vogel de staart dan optrekt. Ik vermoed dat die witte veren een signaalfunctie hebben, zoals ook bij de ree, zodat de oudervogel door het kroost goed te volgen is. Als ik het waterhoen probeer te fotograferen dan loop ik net als bij foeragerende duiven vaak tegen bewegingsonscherpte van de kop op; al bewegende maakt de kop namelijk schoksgewijze voor- en achterwaartse bewegingen. Aan de zijkant van het lijf loopt een witte baan.

Het waterhoen is in Nederland een algemene broedvogel, die voorkomt in allerlei vochtige biotopen, zoals zoetwater meren, plassen, rivieren, vijvers en sloten, ook in dorpen en steden. In de winter blijven de meeste waterhoenen in ons land, waarbij ze elkaars nabijheid opzoeken in de buurt van grote vijvers en sloten. Het aantal waterhoentjes in Nederland is min of meer constant, maar de totale populatie toont duidelijke fluctuaties als

gevolg van strenge winters. Of de recentere afname van het aantal waterhoenen staat voor een dalende tendens en zo ja, wat daar dan de verklaring van is, is nog onduidelijk.

Met hun geelgroene gelobde moerasvogelpoten kunnen ze zonder al te diep weg te zakken zo goed over drijvende watervegetatie lopen dat het net is of ze over het water lopen. Dat leverde het waterhoen de bijnaam 'Jezuskippetje' op. In tegenstelling tot de meerkoet duikt het waterhoen maar weinig. Liever sluipen of zwemmen ze dicht bij de oever een gevarieerd menu bij elkaar van plantaardig voedsel, zoals zaden van water- en moerasplanten, boomknoppen, plantendelen, eendenkroos en dierlijk voedsel, zoals wormen, insecten, kadavers van kleine dieren en kleine waterdieren.

In de dichte oeverbegroeiing maken ze ook hun komvormig nest van waterplanten, waarin 1 tot 3 legfels per jaar gelegd worden, van 4 tot 8 eieren. Soms legt het vrouwtje haar eieren in het nest van een ander paar. De jongen, die na drie weken broeden uit het ei komen, hebben de eerste paar weken een rode kop met witte donsveren, zijn dan enige tijd grijs gekleurd en krijgen pas na een half jaar het zwartbruine volwassen kleed.

Vogels uit het eerste broedsel heb ik wel bezig gezien met het voeren van jongeren uit een later broedsel.



Het is goed om te benadrukken dat het kleinste waterhoen (*Porzana pusilla*) en het kleinste waterhoen (*Porzana parva*) weliswaar familieleden van het waterhoen zijn, maar qua gedrag en uiterlijk meer lijken op het porseleinhoen, ook een vogel uit het geslacht *Porzana*, en de waterral uit het geslacht *Rallus*. Het zijn dus beslist geen miniatuurversies van het waterhoen, wat de in mijn ogen verwarrende Nederlandstalige naamgeving wel zou kunnen doen vermoeden.

Zit het waterhoen in de penarie?

In 2012 was het waterhoen binnen de Vogelwerkgroep Het Gooi en Omstreken vogel van het jaar. Wanneer een soort vogel van het jaar is houdt dat in dat aan iedereen wordt gevraagd om waarnemingen van zo'n soort op de website van de vereniging te melden. Op die website is een rubriek aanwezig waar de plaats van de waarneming op een kaart ingegeven kan worden. Verder wordt altijd verzocht om gegevens van het aantal waargenomen exemplaren, tijd en gedrag te noteren.

Dick A. Jonkers & Jan Mooij

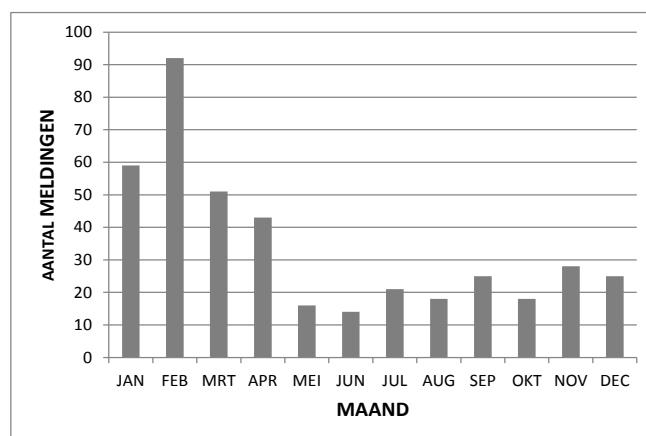
Aanleiding

Toen al weer heel wat jaren geleden werd begonnen met het uitroepen van een soort tot de vogel van het jaar was het uitgangspunt dat die eenvoudig te herkennen moest zijn. De kans dat zeer veel leden hun waarnemingen zouden melden was dan zeer groot. Hierdoor zou veel informatie binnenkomen over de verspreiding van een soort in alle maanden van het jaar.

Het uitroepen van het waterhoen tot vogel van het jaar had echter ook een speciale achtergrond. In de vroege jaren zeventig van de vorige eeuw had de Vogelwerkgroep een aantal jaren waterhoentellingen georganiseerd in de winter. De indruk bestond dat het aantal waterhoentjes sinds die tijd op veel plaatsen sterk was teruggelopen. Daarnaast was er aanleiding om een afname te veronderstellen van het aantal broedparen binnen het onderzoeksgebied. Diverse rapporten over broedvogelinventarisaties maakten namelijk melding van terugloop of verdwijning uit gebieden. Tijd dus om een en ander te toetsen.

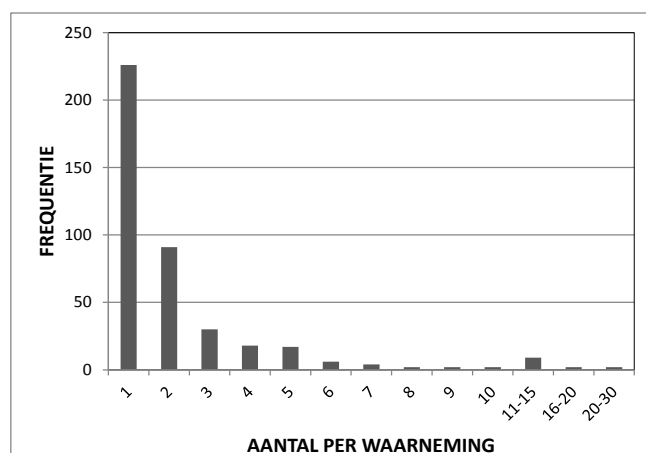
Resultaten

Op de oproep om waterhoentjes te melden werd redelijk goed gereageerd. In totaal kwamen op de website 410 meldingen binnen van in totaal 802 exemplaren. De verdeling over het jaar staat in figuur 1. De eerste maanden waren er veel waarnemingen, maar dat nam snel af. Daarom werd halverwege het jaar een nieuwe oproep gedaan en daarna liep het aantal weer iets op. In totaal stuurden 57 waarnemers gegevens in. Een aantal waarnemers was zeer actief. De vijf waarnemers met de grootste aantallen stuurden 50% van de meldingen in! Aan de andere kant waren er 23 waarnemers met maar één melding.



Figuur 1. Aantal meldingen per maand.

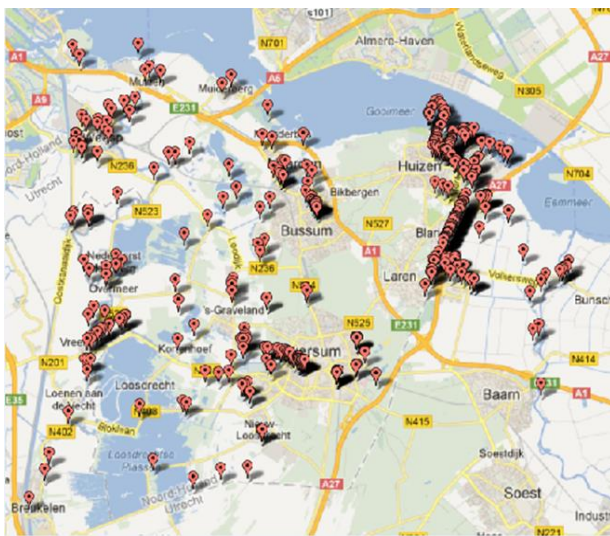
Bij iets meer dan de helft van de meldingen werd maar één waterhoen gemeld. Van de rest had bijna de helft betrekking op twee vogels, grotere aantallen kwamen weinig voor. Het grootste gemelde aantal was 26 waterhoentjes op 26 februari bij het Laapersveld in Hilversum.



Figuur 2. Frequentieverdeling van het aantal waterhoentjes per melding.

De verdeling van de waarnemingen over het werkgebied is niet homogeen.

Figuur 3 laat zien dat er veel waarnemingen zijn in Huizen en langs de Gooyergracht en ook op een aantal plekken in de bebouwing van andere plaatsen. De concentraties zijn een aanwijzing voor de waarnemersactiviteit. Op plekken zonder open water komen ze uiteraard niet voor, maar opvallend is wel de schaarse verspreiding in en rond de Vechtplassen. Een integrale telling op een of twee dagen van het hele gebied, bijvoorbeeld in de winter en het voorjaar zou misschien een veel gelijkmatiger verspreiding hebben opgeleverd.



Figuur 3. Verspreiding van alle waarnemingen

Een aantal van de waarnemingen viel in de broedtijd. Met de normen van het BMP-project van Sovon is het mogelijk om een aantal territoria te berekenen. De resultaten daarvan staan in figuur 4. In totaal komen hier 50 territoria uit.



Figuur 4. Berekende territoria

Opgemerkt moet worden dat een territoriabepaling met zo weinig data een zeer twijfelachtige operatie is. De normen van Sovon hebben betrekking op gebieden die in hun geheel een aantal malen in het seizoen worden geïnventariseerd. Hier hebben we te maken met toevallige bezoeken, waarbij vrij zeker grote gebieden in het geheel niet bezocht zijn. De kaart kan dan ook slechts een beeld opleveren van een minimum verdeling. Aan de andere kant hebben we veel leden en de afwezigheid in veel stukken lijkt daarom toch wel reëel.

Vergelijking met eerdere waarnemingen en discussie

Een groot probleem bij de interpretatie is hier de vraag wat we eigenlijk meten: het aantal waterhoentjes of de activiteit van de waarnemers? Duidelijk is dat als er ergens waterhoentjes gemeld worden ze er ook voorkomen. Wanneer ze niet worden gemeld betekent dat: geen waterhoentjes of geen waarnemers. Eigenlijk zou iedereen ook moeten doorgeven waar en wanneer hij geen waterhoentjes heeft gezien, maar dat is in dit soort onderzoek natuurlijk niet realiseerbaar.

In de jaren 1972 tot en met 1974 en daarna in de jaren 1977 tot en met 1980 zijn er door leden van de Vogelwerkgroep waterhoentellingen uitgevoerd. (Jonkers et al.1987). Het ging iedere keer om één telling die half januari werd gehouden, waarbij alle wateren van het gebied zijn onderzocht. Bij de resultaten vallen om te beginnen het totale aantal aangetroffen exemplaren op. Het gaat in de jaren 1972-1974 om respectievelijk 2.102, 2.881 en 3.100 exemplaren. Dat is veel meer dan wij in het hele jaar 2012 bij elkaar wisten te sprokkelen. In de periode 1977-1980 waren de aantallen respectievelijk 2.049, 2.642, 1.015 en 856 exemplaren. Hier valt een plotselinge sterke afname op, die wordt toegeschreven aan een koude-inval, waardoor veel water was dichtgevroren. Vermoedelijk zijn de waterhoentjes toen weggetrokken. We beschikken ook over de verdeling van de groepsgrootte van de eerste drie jaar. Daaruit blijkt dat ongeveer een derde van de waarnemingen een groep betrof van meer dan tien waterhoentjes. Groepen van meer dan 25 exemplaren maakten elf procent uit van het totaal.

De verdeling over het gebied is op een kaartje van 1972 aangegeven. Er zijn grote aantallen in de Vechtplassen ten westen van Hilversum en in 's-Graveland. Ook tussen Bussum en Huizen waren er opvallend veel. In Huizen zelf en bij de Gooyergracht ontbreken waarnemingen, maar een opmerking in het verslag van 1973 suggereert dat daar in 1972 niet is geteld. Voor latere jaren wordt de Gooyergracht uitdrukkelijk genoemd als een gebied met veel waterhoentjes. Rond twee derde van de waterhoentjes is gezien in het Vechtplassengebied. Uit terugmeldingen van geringde exemplaren, bleek dat een aantal waterhoenen afkomstig was uit landen ten oosten en noorden van Nederland.

Als wij onze resultaten willen vergelijken moeten we kiezen voor het jaargetijde dat hiermee overeenkomt. Daarvoor hebben we de meldingen uit januari en februari 2012 genomen. Hiervan blijkt maar drie procent betrekking te hebben op groepen van meer dan tien waterhoentjes. Er was, zoals reeds eerder gemeld maar één groep boven de 25 exemplaren, en dat waren er precies 26. De gemiddelde groeps grootte is dus dramatisch afgenomen. We mogen ook wel aannemen dat de totale aantallen in elkaar gezakt zijn, afgaand op de veel lagere aantallen die in totaal werden gezien.

De vraag is natuurlijk hoe we deze resultaten moeten interpreteren. De laatste winters hadden een tamelijk strenge periode, wat in vele jaren niet was voorgekomen. Bekend is dat in strenge winters het waterhoen sterk kan afnemen. Het lijkt daarom waarschijnlijk dat in ieder geval een deel van de afname daar aan toe te schrijven is. Onze aannames daarbij zijn dat enerzijds het aantal waterhoentjes sterk is afgenomen, doordat zij zijn omgekomen door de strenge winter of zijn weggetrokken. Het is ook niet uitgesloten dat de overwinterende broedpopulatie en hun nakomelingen van het jaar ervoor geen kans heeft gezien zich te herstellen na een grote wintersterfte. Daarnaast is het mogelijk dat het aantal buitenlandse waterhoentjes dat hier overwintert is afgenomen. Door de opwarming van het klimaat zijn de mogelijkheden voor waterhoentjes vermoedelijk toegenomen om meer naar het noordoosten de winter te overleven. We hebben het dan over hetzelfde effect als het verdwijnen van de bonte kraai uit Nederland.

Voor de rest van het jaar hebben we voor de broedtijd als vergelijkingsmateriaal een aantal broedvogelinventarisaties en voor de overige maanden alleen de Eempoldertellingen. Er zijn een aantal broedvogelinventarisaties van gebieden in de Vechtstreek, 's-Graveland, het Hilversums Wasmeer en een deel van de westelijke Eempolders. Op twee uitzonderingen na, zien we dat de aantallen vanaf de late jaren zestig afnemen, in de meeste gevallen tot nul. De uitzonderingen zijn het Spanderswoud, waar het aantal territoria gelijk bleef -namelijk één- en de andere de hiervoor genoemde Eempolders, waar dit ook het geval is. (Jonkers 2012). Het meest extreem is de terugloop in Kortenhoef, waar het aantal vastgestelde territoria 57 was in 1967 en nul in 2011 (Prop 2011). Hoewel de methodes in de verschillende inventarisaties niet erg vergelijkbaar zijn moeten we wel concluderen dat de aantallen broedparen in deze periode sterk zijn teruggelopen. Sinds het begin van de jaren '70 van de vorige eeuw worden de Eempolders elke veertien dagen geteld. De presentie is hier sindsdien met 40% afgenomen (Mooij 2012).

Interessant is ook de vergelijking met de broedvogelatlas op de schaal van kilometerhokken (100 ha) die in de jaren 2006 tot en met 2009 voor de provincie Noord-Holland is uitgevoerd (Scharringa et al. 2010). Hierbij is alleen de aan- of afwezigheid als broedvogel in een bepaald kilometerhok bekend. Onderstaande tabel geeft voor ons werkgebied aan in hoeveel kilometerhokken binnen elk atlasblok (5x5 km, dus maximaal 25 kilometerhokken) bij ons onderzoek en bij de broedvogelatlas waterhoentjes zijn vastgesteld.

	VWG	Atlas	Overlap
25-47	1	15	1
25-48	0	9	0
26-41	0	1	0
26-42	1	1	1
25-57	1	22	1
25-58	2	16	1
26-51	2	2	0
26-52	4	14	4
31-17	5	13	4
31-18	3	14	3
32-11	0	1	0
32-12	1	2	1
31-27	1	16	1
31-28	1	6	1
32-21	0	1	0
Totaal	22	133	18

De verschillen zijn op zijn zachtst gezegd onthutsend! De provincie vond in zes keer zoveel blokken waterhoentjes als dat het ons lukte. Daarbij hebben wij nog vier blokken waarin wij ze wel vaststelden en de provincie niet. Voor die blokken is overigens in de atlas aangegeven dat ze niet volledig onderzocht zijn. Een gedeeltelijke verklaring kan zijn dat ons onderzoek plaats vond nadat er twee winters met een flinke vorstperiode waren geweest. Bekend is dat in strenge winters de aantallen waterhoentjes sterk kunnen afnemen. Daarnaast is er waarschijnlijk een effect van het vrijblijvende karakter van ons onderzoek. Nogal wat van de betrokken kilometerhokken zijn nauwelijks toegankelijk en het is dan niet zo vreemd dat onze waarnemers er niet zijn geweest. Toch lijken deze verklaringen aan de magere kant voor dit verschil.



Juveniel waterhoen Foto: Bertus van den Brink

De Eempoldertellingen suggereren een sterke achteruitgang in de veertig jaar dat de tellingen nu plaats vinden (Mooij 2012). In 2012 werd het laagste totale aantal in de geschiedenis waargenomen. Dit komt vooral door een sterke daling in de laatste twee jaar, die heel goed een gevolg kan zijn van de vorstperiodes in de laatste winters. Toch is het aantal in de jaren voor die winters ook al vijf keer zo laag als in het midden van de jaren zeventig. De laatste vijftien jaar zijn de aantallen gemiddeld ongeveer constant. Voor de broedtijd geldt in grote lijnen dezelfde ontwikkeling als voor de winter, wat suggereert dat we in de Eempolders ook in de winter vooral met lokale broedvogels te maken hebben. Overigens waren de aantallen in de Eempolders ook al bij de waterhoentellingen in de jaren zeventig relatief laag.

De oorzaken van de achteruitgang in de broedtijd zijn nog niet duidelijk. Ook voor de afgelopen vrij strenge winters waren de aantallen al sterk afgenomen. Verlies van geschikt leefgebied lijkt ook onwaarschijnlijk. Juist die gebieden waar de achteruitgang het sterkst is zijn natuurreservaten en die lijken toch echt wel geschikt gebleven. In de bebouwde kom gaat het beter met het waterhoen en daar is het milieu juist niet zo geweldig. Een andere oorzaak die wordt gesuggereerd is predatie door de havik. Gezien de verdeling van de havik over het Gooi lijkt ook dit niet waarschijnlijk. Toch is de gedachte van predatie door roofvogels wel aantrekkelijk. Volgens de literatuur was de stand van het waterhoen rond 1970 hoger dan ervoor en erna. Dit was nu net het dieptepunt van de roofvogels na de vergiftiging door persistente bestrijdingsmiddelen, zoals DDT. Als betere kandidaat voor de predatie komt dan de bruine kiekendief naar voren. Deze jaagt in moerassen en open landschappen, en dat is het terrein waar de afname van het waterhoen het grootst is. Hij is na 1970 in deze streken snel toegenomen. Bekend is dat de bruine kiekendief waterhoentjes kan vangen. Bij de Eempoldertellingen blijkt dat het aantal kiekendieven in de jaren zeventig zeer snel stijgt en dat tegelijkertijd het aantal waterhoentjes sterk afneemt. Dit kan natuurlijk toeval zijn, maar het is wel een aanwijzing.

Conclusies

- Het aantal waterhoentjes in de winter is sinds de jaren zeventig zeer sterk afgenomen. Een mogelijke (gedeeltelijke) verklaring zijn de vorstperiodes in de afgelopen winters. Het is ook denkbaar dat er minder waterhoentjes uit oostelijke streken in onze omgeving overwinteren.
- Ook in de rest van het jaar zijn de aantallen in de landelijke omgeving bijna overal sterk gedaald.
- Voor het bebouwde gebied is geen vergelijkingsmateriaal aanwezig, maar de dichtheid lijkt daar in geschikte wijken tegenwoordig hoger dan in het landelijke gebied.

Literatuur

- Jonkers, D.A., R.A. Kole & J. Taapken 1987. Vogels tussen Vecht en Eem. Vogelwerkgroep Het Gooi en Omstreken, Hilversum: 105-107.
- Jonkers, D.A. 2012. Resultaten van weidevogelinventarisaties in delen van de Noordpolder te Veld, Maatpolder (Eemnes), de Kampen (Blaricum) en de Slaag (Hoogland) in 2012. Vogelwerkgroep Het Gooi en Omstreken, Hilversum. Uitgave 215.
- Moolenbeek, R. & Griffioen, F. 1978. Het voorkomen van het waterhoentje (*Gallinago chloropus*) in het Gooi, Vechtplassengebied en de Eempolder West in 1977 en 1978. *De Korhaan* 12(6): 169-171.
- Mooij, J. 2012. Het voorkomen van het waterhoen in de westelijke Eempolders. *Der Korhaan* 46(1): 31-32.
- Prop, D. 2011. Broedvogels Kortenhoefse Plassen 2011. Vogelwerkgroep Het Gooi en Omstreken, Hilversum. Uitgave 200.
- Scharringa, C.J.G., Ruitenbeek, W. & Zomerdijk, P.J. (redactie). 2010. Atlas van de Noord-Hollandse broedvogels. Samenwerkende Vogelwerkgroepen Noord-Holland (SVN)/Landschap Noord-Holland. Zonder plaats.



Waterhoen in bad

Foto: Paul van der Poel

Wat zien ik ?

Ik ben al zeer lang lid van de Vogelwerkgroep het Gooi e.o.. Nog net niet vanaf de oprichting, maar dat scheelt niet veel. In het verleden heb ik braaf mijn waarnemingen door gegeven en zolang dat op papier kon was dat geen enkel probleem. Tja, nu moet dat allemaal digitaal en als je daar niet goed in thuis bent wordt het wat lastiger.

Hoe dan ook, de volgende waarneming wil ik u niet onthouden.

Het is 21 februari 2013. Ik wandel over de Cameliestraat in Hilversum. Bouwvakkers zijn druk bezig met het vernieuwen van de dakbedekking van de huurwoningen hier. Ik word daar niet vrolijk van, want dit kan zo maar ten koste gaan van broedgelegenheid voor huismussen en gierzwaluwen.

Ja, en dan zie ik rond 15.00 uur in eens een gierzwaluw vliegen. Het vliegbeeld is zo herkenbaar dat er geen misverstand mogelijk is. Een gierzwaluw in februari, kan dat eigenlijk wel?

Thuis duik ik in de boeken om een en ander na te pluizen. En jawel ik kom wat informatie tegen en wel in het volgende boek: Prof. dr. Bernhard Grzimek, *Het leven der dieren*, deel VIII, Vogels 2, (tweede druk, 1975, uitgeverij Het Spectrum, Utrecht/Antwerpen):

.... Een heel enkele keer worden ook 's winters in Europa gierzwaluwen aangetroffen, voor het laatst nog in Engeland in februari 1967; bij dergelijke vogels is het levensritme kennelijk verstoord en ze worden dan ook in de natuur geëlimineerd.

Een gierzwaluw in februari, het blijft vreemd, maar ook heel bijzonder!

Edwin P. Klomp

Ontvangen literatuur

Samenstelling: Paul Keuning

Een persoonlijk gekleurde selectie uit de vogeltijdschriften.

Een duik in de tijdschriften:

Eén, of enkele opvallende artikelen worden wat diepgaander besproken. Ditmaal stond een artikel dat bij mij vragen oproep in het voorjaarsnummer van **Vogels**, tijdschrift over vogels en natuurbescherming. Het jaar 2013 is door SOVON en Vogelbescherming Nederland uitgeroepen tot het 'Jaar van de patrijs'. Intussen is deze tot voor kort algemene soort in een beangstigend tempo bijna uit Nederland verdwenen, tijd voor een reddingsactie.

Het verloren patrijzenparadijs

Uit: **Vogels** jrg. 33 (1) 2013 Vogelbescherming Nederland.

Ruud van Beusekom

Wat is de zin van het uitroepen van een 'vogel van het jaar'? Nog verwarrend ook, onze Vogelwerkgroep richt zijn kijker op de goudvink, landelijk valt de patrijs die eer te beurt. Een soort waarvan vooraf bekend is dat hij dramatisch achteruit is gegaan. Hij komt in vergelijking met de jaren zeventig zelfs 95 procent minder voor. Zouden we met waarneming.nl dit tijt nog kunnen keren?

Wat feiten door Ruud van Beusekom op een rij gezet. Ruud is een landelijke autoriteit op het gebied van vogelinventarisaties en vogelbescherming. Hij woont ook nog in het Gooi, vlak aan het Gooimeer. Ruud stelt dat de patrijs in de afgelopen eeuwen algemeen voorkwam, en dat die vogel ook als jachtbuit zeer geliefd was. De patrijs wordt door Sovon onder de akkervogels geschaard, maar hij kwam voor in alle soorten open landschap. Ik merk dat ik nu al in de verleden tijd schrijf, maar hij is nog niet helemaal verdwenen. Op de opgespoten grond, waar 40 jaar geleden Utrecht-Overvecht op zou verrijzen zag Ruud zelfs patrijzen. Wanneer je door de velden liep werd je regelmatig opgeschrikt door een klucht patrijzen die vlak voor je opstootte uit een ruijge. Het aantal is geslonken van honderdduizenden paren vijftig jaar geleden tot rond de tienduizend nu. Is dit een kiem van waaruit de populatie weer kan toenemen? Ik lees in de uitgave Broedvogels in Nederland in 2011 van Sovon dat er dat jaar zelfs een lichte stijging van het aantal was, of betrof het hier import?

's Winters leven de patrijzen in groepjes van soms meerdere volwassen mannetjes en vrouwtjes met de jongen van het afgelopen jaar erbij, maar ze blijven monogaam en in het voorjaar tref je alleen paartjes aan, die samen een goed verborgen nest maken in een ondiep kuiltje. Het verschil tussen de seksen is niet groot; alleen de donkere hoefijzertekening op de buik is bij het mannetje wat geprononceerder.

De jacht op patrijzen, die eeuwenlang bestaan heeft, is sinds 1998 verboden. Andere oorzaken waardoor de patrijs in mindere aantallen voorkomt kunt u zelf wel invullen als u de discussie rond weidevogel- en landschapsbescherming een beetje gevolgd heeft. Door de enorme schaalvergroting en mechanisatie ontstonden 'uitgeklede' landbouwgronden, waar geen zaden op achterbleven. Daarbij kwamen nog eens de pesticiden, die alle akkeronkruiden en insecten verjoegen. Het gevolg was voedselgebrek voor de patrijs in de winter.

Ruud van Beusekom eindigt zijn artikel met de kop 'Het paradijs moet terug', hij stelt dat we moeten streven naar meer biodiversiteit. Zowel Sovon als Vogelbescherming Nederland roepen op om extra inspanningen te leveren om kennis over patrijzen te verzamelen. Samen proberen deze twee organisaties om de boeren enthousiast te maken voor de bescherming van de patrijs.

Bij mij roept dit de vraag op of we nog steeds

niet weten hoe dit patrijzenparadijs eruit zou moeten zien. De verzamelde gegevens over de dramatische aantalontwikkeling van de patrijs zouden nu al alarmerend genoeg moeten zijn om beleidsmakers op het ministerie van landbouw en visserij te overtuigen om kruidenrijke akkerranden en braakliggende gronden te propageren en te gaan subsidiëren. Terug naar de vorige eeuw met keuterboertjes, rommelige boerenerfjes en kleinschalige akkerlandjes, dat is een dagdream die geen

werkelijkheid zal worden. Langzaam wordt het me duidelijk dat het uitroepen van een soort tot vogel van het jaar, in feite een politiek statement is. In de visserij zijn toch ook quota afgesproken toen de hoeveelheid vis in de gevarenzone kwam. Of zou het ministerie van Economische zaken vinden dat de patrijs als soort met een brede spreiding over alle landen van Midden-Europa, nog lang niet in gevaar is?

Wat stond er nog meer aan interessante artikelen in de vogelbladen?

Dutch Birding jrg. 35 (1) 2013. Tijdschrift voor Palearctische vogels. K. Roselaar verdiepte zich in een in 1924 op Gran Canaria gevangen en opgezette Amerikaanse sperweruil uit de collectie van Naturalis.R. Winters schreef een verhelderend artikel over de sneeuwgorz, waardoor sekse, leeftijd en ondersoorten beter te bepalen zijn. R. Musseau schrijft over het Gironde estuarium, een belangrijke halteplaats voor de waterrietzanger.

Tussen Duin & Dijk jrg. 12 (1) 2013. Samenwerkende natuurorganisaties in Noord-Holland. D. Schermer 'Voedselkeuze van drie uilensoorten op Texel'. P. Zomerdijk 'Krakeenden in de winter'. R. Hovinga 'Grutto's in polder Berkmeer'.

Fitis jrg. 48 (4) nov. 2012. VWG Zuid-Kennemerland. M. Ikelaar 'Broedseizoen weidevogels 2012 Spaarndam/ Haarlemmerliede'. nNa een goed jaar in 2011 weer lagere aantallen voor de grutto, de Kievit en de tureluur. P. Davids 'Regionale ijsvogels'. De ijsvogel heeft zich in 2012 nog niet hersteld van de strenge kou in het voorjaar van 2011. Davids pleit voor herplaatsing van de ijsvogel op de Rode Lijst. Chr. Brunner en H. Vader 'Natuurbeschermingsnieuws'. In twee artikelen geven zij voorbeelden van effectief opkomen voor het nakomen van afspraken voor natuurbehoud: a) de jacht met valken en fretten in het gebied van de Amsterdamse Waterleiding werd met succes aangekaart, en b) voor de Verenigde polders bij de wijk Schalkwijk (Haarlem) zijn middels een doortimmerd rapport aanbevelingen gedaan voor een beter weidevogelbeheer.

De wethouder gaat hier serieus aandacht aan geven.

De Kieft jrg. 37 (1) mrt. 2013. Vogelbeschermingswacht Zaanstreek. 70-jarig bestaan met diverse jubileumactiviteiten in april. Redactioneel 'Afbazen van het pilotproject beheerarme natuur in het Oostzanerveld'. In dit Natura 2000-gebied zou op voorstel van de provincie de natuur zijn natuurlijke gang kunnen gaan. - Een misplaatste vorm van bezuinigen. M. Boer 'Zeldzame vogels in het Wormer- en Jisperveld'. De roerdomp is hier regelmatig waar te nemen, hij broedt er en is niet eens schuw. De meeste andere bijzondere vogels worden schaars. Dat geldt voor het porseleinhoen en de zwarte stern.. Bij de steltlopers zijn de morinelplevier, de steltkluten, de Temmincks strandlopers en de vorkstaartplevier het vermelden waard. M. Roos 'Blauwe reiger-inventarisatie', in 2012 een derde minder reigers dan in 2007. E. Staats 'Groot onderhoud aan de oeverwaluwand in Het Twiske', achter de wand is leemzand aangebracht. E. Staats schrijft een tot droefenis stemmend verslag over de 'Weidevogels in Noord-Holland in 2010'.

De Kruisbek jrg. 56 (1) febr. 2013. Vogelwacht Utrecht. Chr. Bakker 'Nieuwe natuur bij Amersfoort', de Schammer en Bloeidaal, twee gebieden tussen Leusden en Hoevelaken met tot voor kort saai maïsakkers zijn op initiatief van de gemeente Amersfoort omgetoverd tot nieuwe natuur in het beekdal van de Gelderse Vallei. Na de metamorfose naar natte schraalgraslanden zijn hier al vijftig vogelsoorten geteld, waaronder weidevogels,

zoals de kleine en de bontbekplevier. Ook botanisch is het een interessant gebied met nu o.a. de gevlekte orchis. N. de Bruin 'Williskop, een vogelparadijs in de polder'. geïnundeerd grasland met enkele eilandjes trekt grote aantallen vogels aan. Het ligt ten zuiden van Oudewater. T. Hoogendoorn beschrijft de vogels in de uiterwaarden van de 'Amerongse Bovenpolder'. C. Roodhart 'De Eempolder, een weidevogelmagneet'. Hier is spectaculaire toename van Kievit, grutto, tureluur en slobeend in het weidevogelreservaat. Waarom de graspieper en de veldleeuwerik zo afgenomen zijn sinds '73 is niet duidelijk. B. Geerdes & A. v. Keken 'Heideherstel' bij Den Treek-Henschoten is gunstig voor de geelgors, de boomleeuwerik en de boompieper.

Landschap Noord-Holland jrg. 40 (1) febr. 2013. R. de Vos 'De fluiteend houdt van onze veenweiden. Een warm welkom voor smienten..

Meerkoet (2) 2013. Natuurvereniging Wierhaven. Bert Winters 'Appelvinken, 14 jaar ringonderzoek in het Wierhaven werkgebied'. Jaarlijks worden hier tegen de 20 appelvinken geringd. Door stom toeval: de juiste plek, de vogelkersboom met zaden waar ze gek op zijn en drinkwater in de buurt, hebben ze op Wieringen meer appelvinken in de hand dan elders. Leuk artikel, jammer dat het kleine lettertje minder uitnodigend werkt om het te lezen. Opvallende vogel bij het CES-project was in 2012 de roodkopklauwier.

De Takkeling jrg. 21 (1) 2013. Werkgroep Roofvogels Nederland. R.G. Bijlsma 'Trends en broedresultaten van roofvogels in 2012'. De wespindief heeft het moeilijk en de blauwe kiekendief is hard op weg om uit Nederland te verdwijnen. R.G. Bijlsma & W. v. Tulden 'Vervolging van roofvogels in Nederland In 2012'. Vergiftiging en afschot komt weinig meer voor, dit in tegenstelling tot verstoring. H. Sevink & R.G. Bijlsma 'Hardlopers

aangevallen door buizerds'. 30 gevallen van aanvallende vogels vanaf 2010. D. Huitzing 'Jonge zeearend in de Krimpenerwaard. F. Balder 'Plukkende sperwer'. Zelfs de pootjes werkt hij naar binnen. H. de Nie 'Boomvalkpaar bij mislukt legsel?'

Het Vogeljaar jrg. 60 (6) dec. 2012 Tijdschrift voor vogelstudie en vogelbescherming. H. Houtman 'Waarnemingen aan de ransuil op een roestplaats op Texel'. G. Ouweneel 'Sichuan'. O. Zijlstra 'Vogelen van hoog naar laag in Noord Spanje'.

Vogelnieuws jrg. 26 (1) febr. 2013. Vakblad voor vogelbeschermers. R. Buiten schrijft in het redactionele commentaar dat het met de weidevogelbescherming in Nederland 'dweilen met de kraan open' is. Gronings onderzoek onder leiding van R. Kentie toont aan dat op onze schrale graswoestijnen, monoculturen van Engels raaigras, de reproductie van grutto's meer dan tweemaal lager uitvalt dan in kruidenrijk boerenland. Subsidies geven aan boeren op deze, voor vogels onvruchtbare weilanden, is geld storten in een bodemloze put, is de conclusie van haar publicatie in de *Journal of Applied Ecology*. Verder een interview met Chris van Turnhout door R. Buiten 'Sovoncijfers gaan meer over trends, minder over absolute aantallen'.

Vogelbeschermingswacht Noord-Veluwe wint belangrijke slag om het handhaven van Natura 2000-richtlijnen in de Veluwerandmeren. Plaatselijke regenten sluiten te makkelijk compromissen met belangen als recreatie en binnenvaart. R. de Vos 'Boerenland, de grutto in zijn kerngebied'. J. v.d. Valk 'Waarom vogelbescherming meegaat in het ganzenakkoord'. Volgens Vogelbescherming blijven we ganzen die hier thuishoren in de winter beschermen. Het wisselgeld is dat de zomerpopulatie gereduceerd moet worden tot het niveau van 2005. R. van Beusekom 'Watersnip snakt naar véél nattigheid'.

De hier besproken tijdschriften zijn er voor alle leden van onze vogelwerkgroep. Nieuwsgierig geworden naar één van de zeer beknopt samengevatte artikelen? Neem op een lezingavond even contact op met één van de bestuursleden, of met Paul Keuning 06-128415448

Goois vogelen 2012: The next level, deel 2

Hans van Oosterhout houdt al jaren een jaarlijst bij van de soorten die hij in het Gooi ziet. Het was hem echter nooit gelukt om het magische aantal van 250 vogelsoorten te zien. Daar moest verandering in komen. In 2012 heeft hij alles op alles gezet. In drie afleveringen beschrijft hij voor De Korhaan zijn aanpak en ervaringen. Als lezer kun je zo mee genieten van zijn tochten door het Gooi.

Hans van Oosterhout

Mei: Beginstand 214 soorten

214 soorten, het gaat er nu echt om spannen. Het kan toch niet zo zijn dat er nog meer klappers gaan komen. Het Gooi heeft vast zijn portie wel gehad, dat zijn de gedachten die door mijn hoofd gaan. Maar het is volop trektijd, dus geen tijd voor contemplatie, ik moet scherp blijven. De laatste zomervogels komen binnendruppelen en op 1 mei zitten in de Eempolders kleine en Temmincks strandlopers. Ook is een duinpieper aanwezig bij Blaricum. Op 2 mei vertoeft een poelruiter in de Bovenmeent; er zullen er dit jaar nog meer volgen. De volgende dag staat een steltkluut in de Keverdijksche Polder. Natuurmonumenten heeft daar een stuk van de polder onder water gezet en deze hogere waterstand trekt erg veel steltlopers aan. In de komende weken zal blijken dat deze polder voor mij van groot belang is om mijn doel te bereiken, want de meest zeldzame regio's soorten duiken hier op. Naast de al gemelde steltkluut, duikt hier op de 3^e ook een strandplevier op. De 4^e mei blij ik op het goede moment aanwezig, als Erwin Reinstra naast mij droog opmerkt dat er een franjepoot zomaar uit de lucht komt vallen. Een adulte rosse franjepoot in zomerkleed zwemt zomaar tussen de kemphanen. Geweldige vogel, ik heb nog nooit een vogel in dit kleed in Nederland gezien. Een paar gelukkige vogelaars zijn op tijd, de vogel blijft amper drie kwartier aanwezig en verdwijnt dan spoorloos! Op de 6^e loopt er een koereiger in de Keverdijk, deze vogel blijft rondhangen en krijgt zelfs gezelschap van een tweede vogel. Ook deze vogels worden helaas verstoord door fotografen. Hoewel de vogels mak zijn en tot op 5 meter naar de vogelaars toe komen lopen, blijkt dit voor sommige fotografen nog te ver te zijn, en moet met alle geweld ook het slootje overgestoken worden waarachter de vogels zaten. Jammer dat je dit gedrag steeds meer ziet in het veld.



Koereiger Foto: Conny Leijdekker
De opmerking over fotografen slaat niet op haar.

13 mei is de jaarlijkse Big Day in het Gooi en dit levert mij een totaal onverwachte lachstern op bij Vreeland. Uiteindelijk zullen wij deze dag 133 soorten zien, maar voor mij verder geen nieuwe jaarsoorten, dat is toch al een teken aan de wand, dat ik goed op stoom ben dit jaar. Op 18 mei vliegt een zwarte ooievaar over de Keverdijk en verschijnen de eerste kleinst waterhoentjes in de regio. Ook zij zullen dit jaar een goed broedseizoen kennen; later in het jaar worden er op meerdere plekken jonge vogels waargenomen, die af en toe heel mooi te zien zijn.

Eind mei brengt nog een paar onverwachte toppers mee. Op 27 mei wordt door Olaf Langendorff een adulte roze spreeuw ontdekt bij de golfvelden van Crailo. De vogel laat zich fantastisch mooi zien, maar blijkt de volgende dag helaas spoorloos.



Roze spreeuw Foto: Harry de Klein

Op de 29^e wordt door Carel de Vink een zingend mannetje kleine vliegenvanger ontdekt bij Bikbergen. Er wordt besloten om deze vogel stil te houden na de ervaringen met de fotografen. De vogel is erg territoriaal, en jaagt voortdurend grauwe vliegenvangers uit zijn territorium. Ook is de vogel heel mak en trekt hij zich niets aan van de aanwezige lokale vogelaars die wel op de hoogte zijn. Geregeld zit hij vlak boven onze hoofden te zingen. Wat een mooi beest. Helaas blijkt hij de volgende dag totaal onverwacht vertrokken te zijn.



Kleine vliegenvanger Foto: Harry de Klein

Deze kleine vliegenvanger sluit de maand mei af met een eindstand van 235 soorten. Het doel begint in zicht te komen, maar het zal natuurlijk lastig zijn om zo lekker door te blijven gaan. Tot nog toe heeft dit jaar mij al drie totaal nieuwe regio-soorten opgeleverd (Humes bladkoning, roze spreeuw en kleine vliegenvanger) en mij bekruipt een gevoel dat het nu zo langzamerhand wel eens op zou kunnen zijn.

Juni: Beginstand 235 soorten

Op 7 juni ontdek ik een gestreepte strandloper bij de Natte Hond, oost van de Stichtse Brug. De vogel trekt op met een kanoet en laat zich helaas aan weinig anderen zien, omdat hij veel tussen de begroeiing loopt. Gelukkig volgen er later in het jaar meer kansen. Juni is doorgaans een rustige maand, veel vogels zijn druk met het grootbrengen van hun kroost. Ik kan dus rustig een weekje weg, hoewel dat natuurlijk wel wat spanning met zich meebrengt, maar het gaat goed, ik mis geen cruciale soorten. Op de 25^e komt de klapper van het jaar over mijn hoofd vliegen. In de Keverdijksche Polder, waar grote groepen kemphanen rondscharrelen die al terug zijn van de broedgronden, valt

mijn oog op een overvliegende steltloper met een vierkante witte stuit. Groter dan een bosruiter, dus ik sta op scherp. De vogel gaat gelukkig zitten in de polder en laat zich direct ontmaskeren als een kleine geelpootruiter, een uitermate zeldzame Amerikaanse dwaalgast. De plaatselijke vogelaars worden gealarmeerd en binnen een uur staan we met tien man en vrouw te hyperen van de vogel. In gezamenlijk overleg wordt besloten om de vogel niet landelijk bekend te maken en hem dus in beperkte kring te houden. De Keverdijksche Polder herbergt een aantal zeldzame en verstoringgevoelige broedvogels en bovendien is het in de nabije omgeving niet mogelijk om te parkeren. Een grote toestroom van vogelaars zou dus tot problemen kunnen leiden. De verstandhouding met de plaatselijke bewoners is op dat moment goed, we mogen zelfs op hun erf de polder bekluren en dat willen we natuurlijk zo houden. Stiekem hopen we dat de vogel niet lang blijft hangen, zodat het rustig in de polder zal blijven, maar daar denkt de vogel zelf heel anders over, hij blijft tot 8 juli en ik zal hem zelf elf keer bezoeken. Wat een fraai beest. Achteraf is er flink wat kritiek geuit door andere vogelaars op ons besluit om de vogel stil te houden, maar ik sta nog steeds volledig achter deze beslissing, die bij de ontdekking is genomen.



Kleine geelpootruiter Foto: Harry de Klein

27 juni ben ik voor de zoveelste nacht op zoek naar leuke nachtvogels als ik op de Westerheide een snorrende nachtzwaluw hoor. Deze soort doet het landelijk gezien goed en het valt te verwachten dat hij ooit weer als broedvogel in het Gooi zal terugkeren. Helaas blijkt dat dit jaar niet het geval, want de vogel blijkt de navolgende nachten niet meer aanwezig. Wel wordt er op 15 juli nog een vogel gehoord bij de Natuurbrug Crailo.

Juni wordt op de 29^e afgesloten met een adulte vrouw grauwe franjepoot in de Eempolders, ontdekt door Loes en Paul van der Poel. Deze vogel blijft enkele dagen door het gebied zwerven. Dezelfde dag wordt er nog een zingende kleine vliegenvanger gevonden in ons werkgebied, ditmaal in de bosrand van het Naardermeer. Ook deze vogel blijft slechts één dag aanwezig.

De teller staat eind juni op 239.

Juli: Beginstand 239 soorten

Begin juli krijgt de kleine geelpootruiter in de Keverdijksche polder gezelschap van maar liefst twee gestreepte strandlopers. Deze vogels blijven net als de kleine geelpootruiter hangen tot de 8^e juli. In dezelfde periode zit er net buiten ons werkgebied een roodkopklauwier. Tussen de vele waarnemingen van deze vogel valt mij een waarneming van een overvliegende kleine jager op. Nu komt het er op aan, dit zijn de momenten om 'aanvallend te vogelen'. Ik besluit de volgende dag te gaan posten aan de goede kant van de Eem. Vanaf het dijkje bij De Kampen heb ik een goed zicht over het Eemmeer en over de Natte Hond. Op het meer vliegen veel meeuwen en sterns, dus mocht de jager honger hebben, dan is er voldoende voedsel voorhanden. Het geluk is wederom aan mijn kant, binnen een half uur komt de vogel in beeld, jagend achter visdieven en kokmeeuwen. De vogel blijft twee dagen rondhangen en wordt door meerdere vogelaars gezien. Bijzonder, een kleine jager in juli! Ook weer zo'n soort die je in het najaar bij flinke storm zou verwachten. 16 juli lukt het mij eindelijk om een reuzenster te vinden. Bij de Haven Ballast, net ten westen van Muideren zijn nieuwe zandeilanden opgespoten en dit lijkt mij een goede plek voor de soort; al vanaf het voorjaar check ik dan ook regelmatig deze plek op leuke soorten. 27 juli fiets ik langs het Gooimeer bij Huizen. Daar zijn dit voorjaar grote hoeveelheden fonteinkruid aangeplant om de blauwalg tegen te gaan. Grote groepen geoorde futen komen op deze nieuwe natuur af, om tussen de waterplanten te foerageren. Ik vind er deze dag ook zes adulte witwangsterns en twee witvleugelsterns. De witwangen blijven tot in augustus rondhangen, totdat de waterplanten na klachten van watersporters die met hun boten in de planten vastliepen, resoluut worden gemaaid en het over is met de pret.

Eind juli is een goede tijd voor doortrek van waterrietzangers. Ik besluit weer eens aanvallend te vogelen en ga naar de Keverdijksche Polder, waar het biotoop goed is voor de soort. Opnieuw blijkt dit geen verkeerde zet. De eerste vogel die ik door een biezenpol zie scharrelen is inderdaad een juveniele waterrietzanger. Deze vogel blijft dagenlang rondhangen, maar laat zich erg lastig zien, ook verwarring met warm gekleurd ogende juveniele rietzangers maakt het er niet makkelijker op. Maar met een beetje doorzettingsvermogen lukt het flink wat vogelaars om de vogel in beeld te krijgen. Met deze soort sluit ik juli af, met de teller op 243. Nu zal het wel heel moeilijk gaan worden, realiseer ik me.

Augustus: Beginstand 243 soorten

Tijdens mijn geregelde bezoeken aan de fraaie witwangsterns bij Huizen, schrik ik op 2 augustus van een bekend geluid dat ik eerder aan de Noordzeekust zou verwachten. Maar ik sta toch echt in de regio en daar vliegen toch echt twee grote sterns langs, realiseer ik me. Een adult achtervolgd door een hard krijsende juveniel, ze vliegen strak door naar het westen. Na een waarneming van een adulte man grauwe klauwier bij de ringpost Oud Naarden, besluit ik de Gooimeerkust beter in de gaten te houden. Op de 8^e is het raak en vind ik een jonge grauwe klauwier net ten oosten van Oud Naarden, het zal toch geen broedgeval zijn geweest? Op de 18^e vind Ronald Kes een adulte vrouw bij de Stichtse Brug, nadat we samen flink wat tijd in het terugvinden van de vogel hebben gestoken, blijkt er ook een jong rond te vliegen. Dat zijn toch wel hele spannende waarnemingen. De Gooimeerkust is erg onoverzichtelijk, dus het zou maar zo kunnen zijn dat er stiekem een paartje jongen heeft groot gebracht.



Grauwe klauwier

Foto: Gerry en Riny Kluyvers

Op de 9^e augustus staat mijn trein stil vlak bij de Keverdijk. Vanuit het niets komt er langs de trein een juveniele woudaap langs vliegen die pontificaal in het riet langs het spoor gaat zitten. In de daarop volgende dagen houd ik de Keverdijk goed in de gaten en het lukt me nog eenmaal om deze vogel langs te zien vliegen. De 15^e vliegt een morinelplevier over het Corversbos. Soort 247 is binnen, het begint er nu om te spannen. Er zijn nog een paar vrij 'makkelijke' soorten, dus het doel komt nu binnen handbereik!

Tijdens een telling van dagvlinders op het talud van de Stichtse Brug komt een luid roepende Europese kanarie (248) langs vliegen. Op 22 augustus zit ik rustig van het zomerweer te genieten in de Bovenmeent als er ineens een raar beest over de bosrand komt aanzetten. Een eerste blik door mijn verrekijker doet mijn hart een slag overslaan, een juveniele kleinste jager (249) vliegt op zijn dooie gemak over de bosrand. Als we de vogel allemaal in de telescoop hebben begint hij een paar keer te schroeven en verdwijnt dan heel rustig richting zuidwest. Wat een geweldige beest, en natuurlijk een soort die volledig onverwacht kwam, dat zijn natuurlijk de beesten waar je het van moet hebben! Ik schijn enorm gevloekt te hebben, zo word mij nog wekenlang door de andere aanwezigen nagedragen.



Zwarte ibis

Foto: Harry de Klein

Deze dag verschijnt ook weer een zwarte ibis in de Bovenmeent. De vogel blijft tot diep in september in de buurt rondhangen.

Op 28 augustus wordt een sperwergrasmus doorgegeven vanaf het landgoed Oud Naarden. Flink wat vogelaars zijn vrij snel ter plaatse om te zoeken en na een tijdje speuren zien Carla en ik de vogel een aantal ogenblikken vrij zitten in een krentenboompje. Helaas blijkt later dat de vogel die morgen gevangen is bij de ringpost en volgens de regels mag een soort dan niet meetellen. Heel spijtig natuurlijk, maar wel een erg mooie vogel om eens gezien te hebben in onze regio.

Augustus wordt afgesloten met alweer een ongekend fenomeen, een hele vroege najaarsstorm drijft de regionale vogelaars samen bij de zeetrekpost in Muiden. Maar liefst vijf verschillende kleinste jagers komen daar gedurende de dag voorbij, daaronder ook een adulte vorkstaartmeeuw (250!) en een middelste jager (251) in volledig zomerkleed, met erg fraaie lepels aan de staart. Verder nog een kleine jager, weer een grote stern, een juveniele witvleugelstern, een reuzenstern, een Noordse stern, vijf steenlopers en drie kanoeten vliegen hier in de loop van de dag langs. Wat een geweldige afsluiting van de maand! En mijn doel is bereikt, de 250^e soort is binnen! Tijd om rustig aan te gaan doen? Nu zal het toch wel zo langzamerhand onmogelijk zijn om nog een nieuwe soort in de regio te zien.

*Vervolg in het julinummer;
het eerste deel stond in het februarinummer*

Big Day in het Gooi op 11 of 12 mei

Wie na het lezen van het verhaal van Hans de smaak te pakken heeft, kan zich aanmelden voor de big day in mei, en zich voorbereiden op 24 uur vogels kijken.

Ook dit jaar is er weer een Big Day in het Gooi. De Big Day zal dit jaar plaatsvinden op 11 of 12 mei. De deelnemende teams kunnen zelf bepalen op welke dag.

Voor degenen die onbekend zijn met het verschijnsel Big Day: dit houdt in dat je binnen 24 uur zoveel mogelijk soorten in een bepaald gebied, in dit geval het werkgebied van onze vogelwerkgroep het Gooi en Omstreken, probeert waar te nemen. Op de website www.vwggooi.nl vind je de regels en ook hoe je je voor deze dag op kunt geven.

Staartmezen in de tuin van Hugo Weenen (foto's van VWG fotografie op vwggooi.nl)



Verslag van de Algemene Ledenvergadering

Donderdag 28 maart 2013 in de Infoschuur (GNR) te Hilversum

Aanwezige bestuursleden Rien Rense, Piet Spoorenberg, Paul van der Poel,
Poul Hulzink, Wobbe Kijlstra, Han Westendorp

Aanwezige leden 63 (volgens presentielijst)

1. Opening en mededelingen bestuur

- De voorzitter, Rien Rense, opent de vergadering en heet de vele aanwezigen van harte welkom. Een speciaal welkom gaat uit naar de aanwezige ereleden, waaronder Jan Bos die voor het eerst sinds lange tijd weer bij een ALV aanwezig kan zijn. Bep Dwars hoopt er een volgende keer weer bij te zijn.
- Voor het eerst vindt de ALV plaats in de Infoschuur van het GNR. Hier is al eerder over geïnformeerd. Het is de bedoeling dat in het vervolg alle activiteiten worden gehouden in de Infoschuur. Over het hoe en wat (reserveren etc.) volgt binnenkort meer informatie.
- Jelle Harder is door de Gooise natuurorganisaties vereerd met *de Emil Ludenpenning*.
- Naast positief is er ook minder goed nieuws. De afgelopen periode zijn Conny Rosier, Ronald Kes en Rombout de Wijs overleden. Drie leden die zich ieder op hun eigen manier ingezet hebben voor de Vogelwerkgroep.

2. Vaststellen verslag Algemene Ledenvergadering van 22 november 2012

Het verslag wordt goedgekeurd.

Naar aanleiding van het verslag:

- De definitieve verslagen van de ALV worden op de website geplaatst.
- Aan het opnemen van foto's in kleur in De Korhaan hangt een behoorlijk prijskaartje; mogelijk dat er bij speciale edities in toekomst voor een kleurenkatern gekozen wordt
- Aandacht wordt gevraagd voor de 'klussenlijst' in De Korhaan; belangstellenden kunnen zich melden bij Han Westendorp
- De werkgroep zwaluwenonderzoek is in overleg met de gemeente over de te betalen huur; dit wordt waarschijnlijk opgelost via een speciaal potje binnen de gemeente.

3. Algemeen jaarverslag 2011

Het algemeen jaarverslag wordt goedgekeurd.

Opgemerkt wordt dat er formeel geen subgroep algemene zaken meer bestaat..

4 en 5. Financieel jaarverslag 2011 en verslag kascommissie

Financieel gaat het de vereniging goed en zijn er geen bijzonderheden te melden.

Evert Constandse leest het verslag van de kascommissie voor (zie bijlage bij dit verslag).

Jelle Harder heeft de suggestie aan de werkgroep weidevogels, voor de besteding van het werkkapitaal, om bij te dragen aan het realiseren van een oeverzwaluwenwand. Gert Bieshaar (weidevogelbescherming) geeft aan dat de groep bezig is met plannen voor besteding aan biotoopverbetering (plasdras e.d.) in de Eempolder.

6. Decharge bestuur

De ALV verleent het bestuur decharge voor het gevoerde financiële beleid.

7. Benoeming kascommissie

Francis Bakker heeft aangegeven haar lidmaatschap van de kascommissie te willen beëindigen. Peter Jansen is bereid de kascommissie te versterken.

Daarmee bestaat de kascommissie uit de volgende leden:

- Peter Jansen
- Pieter Jan Hegenbart
- Evert Constandse

8. Projecten Dineke Sluijters Vogelfonds

Piet Spoorenberg licht de projecten kort toe. Het is goed te zien dat er weer vijf projectvoorstellen met een positief advies aan de ALV kunnen worden voorgelegd. Het Dineke Sluijters Vogelfonds krijgt daarmee binnen de vereniging de plek die bedoeld is. .

De commissie beoordeelt de projecten op basis van het door de ALV vastgestelde reglement en criteria. Het bestuur toetst of de commissie zich heeft gehouden aan het reglement. Het is aan de ALV de projecten al dan niet goed te keuren.

De ervaringen hierbij zullen t.z.t. worden geëvalueerd.

Bij het project 'aanschaf telescopen' worden vragen gesteld. Is het kunnen beschikken over telescopen van de VWG bij excursies wel nodig en als het nodig is, welke kwaliteit (en prijs) is dan gewenst? In lijn met de 'procedure' wordt over dit project gestemd. Een ruime meerderheid van de aanwezigen, stemt voor honoreren van het project.

Daarmee stemt de ALV in met de volgende projecten:

- Aanschaf ringen en vervanging netten Vogelringstation.
- Aanschaf gereedschappen en materialen nestkasten.
- Digitaliseren van rapporten.
- Aanschaf telescopen excursies binnenland.
- Instructiefilm kunstwand zwaluwen.



Rien Rense overhandigt de voorzittershamer aan Piet Spoorenberg



Poul Hulzink toont de oorkonde voor zijn werk als bestuurslid excursies

De foto's zijn van Joke van Velsen

9. Bestuursamenstelling en – verkiezing

Aftredend en niet herbenoembaar zijn Rien Rense (voorzitter) en Poul Hulzink (Excursies)

De ALV stemt in met de benoeming tot bestuurslid van:

- Juun de Boer (Avifauna).
- Wouter Rohde (Excursies).

Verder ook met de benoeming van Piet Spoorenberg tot voorzitter

Rien en Poul worden op gepaste wijze bedankt voor hun inzet in het bestuur.

Naast enkele passende presentjes wordt ook een speciale lezing aangekondigd als cadeau voor Rien en alle leden; op donderdag 19 september komt Hans Dorrestijn (locatie Bethlehemkerk vanwege verwachte grote belangstelling).

10. Rondvraag

- de lezingavond in april was lastig te plannen vanwege de timing van de feestdagen en is daarom in 2013 geschrapt.

- op vraag over excursieprogramma en de vele excursies buiten het werkgebied wordt gemeld dat de subgroep excursies werkt aan een doorontwikkeling van het excursieprogramma waarbij voor elk wat wils is.

- Engbert van Oort vraagt aandacht voor de nationale vogelweek (klussenlijst Korhaan februari 2013).

Verslag van de kascommissie

Aan het bestuur en de leden van VWG Gooi en Omstreken.

De Kascommissie, bestaande uit Pieter Jan Hegenbart, Francis Bakker en Evert Constandse, heeft tijdig de jaarrekening 2012 met bijlagen ontvangen en bestudeerd. Dat leverde geen opmerkingen op. Op 6 februari 2013 heeft de Kascommissie de jaarrekening 2012, de onderliggende boekhouding en de financiële stukken van de VWG gecontroleerd. Het bestuur van de VWG was vertegenwoordigd door de penningmeester Wobbe Kijlstra en Egbert Leijdekker, die de jaarrekening heeft opgesteld.

De Kascommissie heeft alle inzage gehad waarom zij vroeg en heeft het volgende vastgesteld:

- Het eigen vermogen van de Vereniging, daaronder begrepen de werkkapitalen van de verschillende werkgroepen, per einde boekjaar 2011 is in overeenstemming met het vermogen aan het begin van het boekjaar 2012.
- De opheffing van de werkkapitalen van de werk- en subgroepen, en de overheveling daarvan naar het eigen vermogen van de VWG, is correct uitgevoerd.
- De saldi per 31/12-2012 op alle bankrekeningen zijn in overeenstemming met de eindsaldi weergegeven op de zgn. mutatiekaarten, welke saldi (in samengevoegde vorm) correct zijn weergegeven op de balans per 31 december 2012.
- Voor zover er afwijkingen van de begroting over het boekjaar 2012 zijn, worden die verklaard door boekhoudkundige wijzigingen, welke wijzigingen volgens de Kascommissie nuttig en gewenst waren. Er waren geen transacties, die zodanig afweken van de begroting, dat deze in een bestuursbesluit moesten worden vastgelegd.
- Uit een aantal steekproeven is nergens gebleken dat er boekingen niet, of niet correct zouden zijn gedaan.

De Kascommissie is daarom van oordeel dat de winst- en verliesrekening en de balans over boekjaar 2012 een getrouw beeld geven van de financiële gang van zaken en de vermogenspositie van de vereniging. Verder is de Kascommissie van oordeel dat zowel de liquiditeit als de solvabiliteit van de Vereniging zeer gezond en sterk is. De Kascommissie spreekt haar waardering uit voor de nauwkeurige wijze waarop de financiële verslaglegging is geschied.

De Kascommissie adviseert de Ledenvergadering het bestuur decharge te verlenen voor het in 2012 gevoerde financiële beleid.

Zoals elk jaar heeft de Kascommissie tijdens de controle enkele suggesties gedaan t.a.v. de presentatie van de jaarrekening.

De Kascommissie
P.J. Hegenbart, F. Bakker, E.J.W. Constandse
Hilversum, 4 maart 2013.

“Mijn grootste passie is de ijsvogel”

Vanaf zijn jeugd is hij een natuurliefhebber en natuurbeschermer. Met planten heeft hij geen ‘klik’, maar met vogels des te meer. Meer dan vijftientig jaar lang bekommerde Jelle Harder zich met hart en ziel om de verbetering van het leefgebied van diersoorten. Hij werd landelijk bekend met ‘zijn’ ijsvogels. Op 19 april jl. kreeg hij in Naarden de Emil Ludenpenning uitgereikt voor zijn langdurige en tomeloze inzet ten behoeve van natuur en landschap. Ter gelegenheid van deze bijzondere gebeurtenis zijn hem een aantal vragen voorgelegd.

Lenny Langerveld



Jelle kreeg de Emil Ludenpenning

Heb je de liefde voor de natuur van huis uit meegekregen

Ik woonde hier in Hilversum en als kind speelde ik altijd buiten. We gingen veel naar Anna's Hoeve, dus dat was de natuur waar ik mee in aanraking kwam. Ik had een vriendje met een hond en we gingen met een groepje jongens altijd wandelen met die hond. Naar de Westerheide en naar Groeneveld... alle kanten gingen we op, om buiten te zijn en een beetje kattenkwaad uithalen. Echte interesse voor de natuur? Ik was een jaar of twaalf toen ik mijn eerste verrekijker kocht bij een opticien. Ik zat in de tweede klas van de ULO (de latere Mavo) toen op maandagmorgen een paar jongens uit mijn klas uitgebreid vertelden dat ze naar de Eempolders waren geweest en dat ze daar een torenvalk hadden gezien. Toen dacht ik: een torenvalk? Dat zijn toch die valken die in riddersverhalen voorkomen waar ze vogels mee vangen? Of konijnen? Ik was me helemaal niet bewust van torenvalken en

dat die er nog waren. Terwijl we héél veel buiten kwamen. In die richting had ik niet leren kijken. Mijn vader was wel een natuurliefhebber, maar niet met specifieke kennis. Hij viste graag, dat soort dingen. Ik ben met die jongens meegegaan en toen was ik in *no time* lid van hun club: De Hilversumse Jeugdbond voor Natuurstudie en een jaar later van de CJN (Christelijke Jeugdbond voor Natuurstudie).

Waren het vooral de vogels die je belangstelling hadden?

Ja, vogels waren het wel gelijk voor mij. Planten... dar had ik geen klik mee. Ik ben ook nog op een plantencursus geweest, leren determineren bij het IVN, maar ik kon het niet onthouden.

Als je bij zo'n jeugdbond gaat, en je bent een beetje enthousiast, ben je binnen drie maanden zelf excursieleider. Je kon voor 5 gulden naar een kaderkamp en daar leerde je vogels herkennen. Mijn eerste kampje was bij Ermelo in de buurt, vlakbij de Knardijk. 's Morgens vroeg op het fietsje de Knardijk op en dan gingen we naar de vogeltrek kijken. Dat heb ik een keer of drie, vier zo gedaan en toen was ik zelf excursieleider voor die kampen. Ik ben héél veel naar die kampjes geweest. Vooral naar vogelkampen. Want vogels waren het wel gelijk voor mij. Planten... daar had ik geen klik mee. Ik ben ook nog op een plantencursus geweest, leren determineren bij het IVN, maar ik kon het niet onthouden.

Moerasachtige gebieden, een gebied als Ankeveen, dat vond ik altijd héél mooi. Die combinatie van water, vogels, bomen, struiken, riet. Dat leeft voor mij ontzettend. Veel meer dan een droge heide. Niet dat ik daar nooit

kwam, daar heb ik ook veel gevogeld, of in de pure bossen. Met water erbij vind ik indrukwekkender. Meer doorkijkjes, meer variatie. Dat is één van de redenen waarom ik het Laarder Wasmeer 35 jaar geïnventariseerd heb. Dat deed ik natuurlijk om gegevens te verzamelen, maar ook omdat ik het heerlijk vond om daar rond te lopen. Die vrijheid te voelen. Die eerste uren van de ochtend meemaken. Echt perfect. Om een uur of negen ging ik dan weer naar huis en dan had je er al een aantal uren opzitten terwijl andere mensen net hun huis uitkwamen.

Hoe ben je bij Landschap Noord-Holland terecht gekomen?

Na de ULO wist ik niet wat ik moest doen. Ik was ook niet zo'n hoogvlieger. Ik ben naar de technische school (UTS) gegaan, maar na een jaar had ik dat wel gezien. Dat was toch niet mijn kant. Ik had al wel het idee dat ik het onderwijs in wilde, maar boswachter worden leek me ook wel wat. Ik ben toen bij een boer gaan werken in 's Graveland, om ervaring op te doen zodat ik een jaar later naar de Middelbare Landbouwschool zou kunnen gaan en daarna naar de Hogere Bosbouw en Cultuurtechnische school in Arnhem. Al na drie maanden heb ik dat plan aan de wilgen gehangen, maar ik heb nog wel een jaar bij die boer gewerkt - tot de zomervakantie van het jaar erop- en toen ben ik naar de kweekschool gegaan. Een week nadat ik uit de militaire dienst kwam stond ik voor de klas. In 1986 kreeg ik de vraag van de provinciale stichting Vrijwillig Natuur- en Landschapsbeheer of ik een vrijwilligersgroep in het Gooi wilde begeleiden. Ik had een vaste baan en die wilde ik niet voor een klus van één jaar opzeggen. Wel kon ik het zó plooiën met mijn werk, dat ik het voor twee dagen in de week kon doen. Dat was goed. Ik ging de organisatie helpen runnen en iemand anders ging het buitenwerk begeleiden. Dat heb ik een jaar gedaan en na dat jaar kwam er structureel geld van de provincie om werkgelegenheid te bevorderen en toen werd ik regionaal coördinator ten zuiden van het Noordzeekanaal. Ik moest een stuk of twintig vrijwilligersgroepen ondersteunen, cursussen organiseren, gereedschap regelen, afspraken met terreineigenaren maken... en ik moest een werkgelegenheidsproject opzetten voor langdurig werklozen. Dat was natuurlijk toch wel een onderneming voor iemand die daar

geen ervaring mee had. Ik kreeg een zak met 150.000 gulden, moest jongens aannemen, de voorman aannemen, een werkpakket samenstellen, gereedschappen en werkkleding kopen en hup...aan de slag.

Die stichting werd na een fusie Landschap Noord-Holland. Het is een grote organisatie en ik heb er vijftientig jaar gewerkt, vooral in het Gooi en de Vechtstreek. Al snel specialiseerde ik mij in het verbeteren van het leefgebied van diersoorten, zodat ze zich beter kunnen voortplanten en zich handhaven. Ik hou ervan om een ecologische infrastructuur op te bouwen voor diersoorten. Ik heb mijn projecten altijd allemaal zelf bedacht, subsidies geregeld, uitgevoerd en de monitoring georganiseerd. In al die jaren is er nog nooit een leidinggevende geweest die tegen mij zei: je moet dat project gaan doen. Ik deed soms wel bijna 40 projecten per jaar. Van klein tot groot. Het samen met anderen, vooral ook vrijwilligers, was daarbij een belangrijk nevendoel.



Plaatsen van een ooievaarspaal en - nest

Waar bestonden die projecten uit?

Hier in de omgeving van Hilversum en 's-Graveland heb ik meer dan veertig poelen hersteld of opnieuw gemaakt. Dat ging zo: Ik bedacht dat het goed zou zijn als er ergens een poel zou komen, om die en die reden. Dan ging ik naar een terreineigenaar toe, Goois Natuurreservaat, Natuurmonumenten, soms een particulier, en dan zei ik: Zullen we een poel maken, doen jullie mee? Natuurlijk zat er een inhoudelijk plan achter die vraag. De helft van het geld moesten de terreineigenaren betalen, voor de andere helft zocht ik subsidie. En ik begeleidde het allemaal en als het eenmaal klaar was, zorgde ik meestal ook voor een onderhoudsschema. Voor de poelen waar kamsalamanders de belangrijkste diersoort

waren bijvoorbeeld, had ik per poel een schema wat er de komende tien jaar moest gebeuren. Hoe ik dat wist? Ik ben autodidact wat dat betreft. Lezen, leren. Ik ging naar studiedagen en conferenties toe. Ik zocht het ook op en praatte met mensen die er meer van weten. Dat moet je doen. Je kunt niet alles zelf weten, maar het wel organiseren. Op een gegeven moment moet je het ook weer los laten, maar regel dan wel dat er anderen zijn die voor de continuïteit zorgen.

We hebben het nog niet over de ijsvogel gehad, terwijl jij voor de meeste mensen toch wel 'die meneer van de ijsvogels' bent.

Ja, mijn grootste passie is de ijsvogel waarvoor ik zelf meer dan 200 ijsvogelwanden gemaakt heb. Alle ervaringen hiermee staan op mijn instructie-dvd en in mijn IJsvogelhandleiding.



In 2010 bijvoorbeeld, heb ik voor het eerst onderzoek naar boommarters gedaan, en dat vond ik ook heel boeiend hoor. Vanaf 2011 was ik in de VUT en nu ben ik met pensioen, sinds januari. Ik heb een 0-urencontract gekregen, dus ik werk eigenlijk nog steeds. Ik zit nu zelfs middenin een héél groot project op het terrein van de rioolwaterzuivering in Huizen. Eind 2011 ben ik eraan begonnen. Er komt een ijsvogelnestkast, nestkasten voor de grote gele kwikstaart, een insectenhotel, een oeverwaluwwand, vleermuiskelder, broeihopen voor ringslangen en een bloemenhelling voor vlinders en bijen. Bijzonder is dat ik de bouw van de oeverwaluwwand professioneel heb laten filmen. Het wordt een instructiefilm die straks op de site van de Vogelwerkgroep en Vogelbescherming Nederland te bekijken is.

De grootste klus was eigenlijk de vleermuiskelder. Het duurde lang voordat de gemeente tevreden was over de veiligheid van de kelder en dat vond ik het meest onzekere en vervelende van het hele project. Verder is het allemaal goed gegaan. De Vlinderstichting heb ik er bijvoorbeeld bij betrokken, vanwege het inzaaien van de bloemenhelling. Dat is een van de vele sponsors van het project. En zo ben ik bezig.

Op zaterdagmiddag 11 mei zijn er rondleidingen op het RWZI terrein; zie vwggooi.nl

Waar ben je het meest trots op?

Waar ik het meest trots op ben? Misschien wel het project in Huizen. Dat was behoorlijk ingewikkeld. Als ik een poel maak, heb ik te maken met een handvol mensen. Voor dit project - ik hou het bij - heb ik al met meer dan tachtig mensen moeten overleggen. Maar gelukkig krijg ik heel veel medewerking, ook van veel vrijwilligers.

En nu? Achter de geraniums?

Wat ik hierna ga doen? Ik zou graag willen dat de nachtzwaluw in het Gooi terugkomt. Met name waar die het laatst gezeten heeft, en dat was langs het Geneverpad bij het Hilversums Wasmere in de buurt. Daar heb je open plekken voor nodig in het bos, je hebt zandige paden nodig die snel opwarmen en warmte vasthouden voor de grote insecten. De nachtzwaluw neemt toe in Nederland, de dichtstbijzijnde plek is nu in de buurt van Amersfoort en tot mijn grote verrassing waren er vorig jaar twee meldingen van een nachtzwaluw op de Bussumer- en Westerheide. Dat was territoriumgedrag. Of ze echt gebroed hebben is niet duidelijk. Je kunt niets afdwingen, maar als je voorwaarden schept, dan komen ze. IJsvogels zijn voor mij hét voorbeeld. Ik heb wel eens meegemaakt dat ik vrij laat nog, eind maart, een ijsvogelwand maakte. De volgende dag zat er een ijsvogel bij. Vogels vliegen rond en als het ze bevalt, gaan ze er zitten. Dieren zijn altijd op zoek naar waar het nog beter is. Vroeger zaten de meeste ijsvogels in Brabant, Limburg en Oost-Nederland. Doordat ik bezig ben geweest met wanden maken en er werkgroepen zijn ontstaan die met de wanden bezig zijn, krijg je natuurlijk ook een waarnemerseffect. Iedereen gaat opletten en dus worden er óók meer ijsvogels gezien dan voorheen.

Op de website van de Vogelwerkgroep hebben we sinds 2008 de mogelijkheid om ijsvogelwaarnemingen te melden.



Waarnemingen van ijsvogels in 2013

Iedereen die een waarneming instuurt, bedank ik altijd en dan vertel ik er iets bij. Ja, daar broedt er wel eens één, of het is de eerste waarneming dit jaar. Communiceren, mensen op de hoogte houden, dat vind ik belangrijk. En er zijn nu al meer dan duizend waarnemingen ingestuurd; kun je nagaan hoe dat loopt.

De provincie Noord-Holland heeft de laatste jaren zelfs de meeste ijsvogelbroedparen van

héél Nederland. In het topjaar 2008 waren dat 183 paar. Maar door de strengere winters is dat aantal in 2012 teruggezakt naar twintig a dertig paartjes.

Waar ben je echt trots op?

Ik word verlegen van de prijzen die ik kreeg. Ik ben erelid van de Vogelwerkgroep, in 1992 kreeg ik de Gouden Lepelaar van Vogelbescherming Nederland en ik heb voor mijn ijsvogelproject in 2006 de allereerste Paul Fentener van Vlissingen / AD Natuurprijs gewonnen. En héél kort geleden kreeg ik de Emil Ludenpenning die wordt uitgegeven door de Stad en Lande Stichting, Stichting Tussen Vecht en Eem, Vereniging Vrienden van het Gooi en Stichting Gooisch Natuurreservaat. De penning is in 1983 ingesteld en ik was de achttiende persoon die 'm kreeg. Dus ja, ik krijg wel erkenning. Iedereen vindt het leuk om een schouderklopje te krijgen en daar hoor ik ook bij. Zonder dat doe ik het ook hoor. Ik doe het vooral omdat ik het vreselijk interessant, leuk en nuttig vind, maar met een prijs en nu weer deze penning gaan er wel deuren voor je open, en daar profiteer ik dan weer van.



Uitreiken van penning en oorkonde

Foto: Nel Huese

Jelle hield zich de afgelopen 25 jaar o.a. bezig met oeverwaluwanden, poelen aanleggen en herstellen, bosranden aanpassen, akkervogels in de winter, erfsoorten, vogels op golfbanen, moerasvogels, stadsvogels, de ecologische infrastructuur, nestkastenonderzoek. Hij vervulde talloze functies binnen en buiten de Vogelwerkgroep, momenteel zit hij in de Klankbordgroep gebruikers Goois Natuurreservaat namens de GAC. Hij verwierf de meeste bekendheid met zijn ijsvogelprojecten, maar bekommerde zich net zo goed om héél veel andere soorten, zoals de kamsalamander, boommarter, veldkrekkel, vlinders, libellen, hazelworm, gierzwaluw, kerkuil en visdief. Op 19 april jl. kreeg hij op het stadhuis van Naarden de Emil Ludenpenning uitgereikt.

Programma

De lezingen en de contactavonden worden gehouden in de Infoschuur van het Goois Natuurreservaat (GNR), Naarderweg 103, 1217 GL Hilversum (100 m van de Natuurbrug).

Aan de excursies kan worden deelgenomen door alle leden, zonder aanmelding vooraf.

Vrijdag 3 mei tot en met zondag 5 mei: Voorjaar kampeer- en wandelweekend Zuid-Limburg
Meer informatie in het februarinummer.

Van 4 tot en met 12 mei is de **Nationale Vogelweek**.

Zaterdag 11 mei: Ochtend auto- en wandelexcursie Zouweboezem en enkele graslanden en grienden in de Vijfheerenlanden bij Meerkerk

O.l.v. Antje van Slooten en Bertus van den Brink. Vertrek 6.00 uur vanaf het NS-station Bussum Zuid bij het stationsgebouw. De Zouweboezem is het gebied van de purperreiger en de zwarte stern, met daarnaast kans op diverse rietvogels zoals kleine karekiet, rietzanger, snor, blauwborst en rietgors, eenden en struikbewoners.

Zaterdag 18 mei: Dag auto-excursie vogeleiland Texel

O.l.v. Wouter Rohde en Michel Vlaanderen. Vertrek om 6.30 uur vanaf NS-station Bussum Zuid (zijde stationsgebouw). We nemen de boot van 8.30 uur vanaf Den Helder. We gaan de blauwborst zoeken en hopen op een hoempende roerdomp. Verder kunnen we rekenen op veel soorten steltlopers en meeuwen. Het programma laten we afhangen van de getijden op dat moment en meldingen van bijzondere soorten. We gaan voorlopig uit van de Mokbaai en de Horsmeertjes, Dijkmanshuizen en Wagejot. Bij 'goede' wind gaan we ook even over zee kijken. We nemen terug de boot van 16.00 uur, zodat we omstreeks 18.15 uur weer in Bussum zijn.

Zaterdag 8 juni: Dag auto-excursie Fochteloërveen en Diependal in Drenthe

O.l.v. Frank van der Weijer en Erik Hans van Stigt Thans. Vertrek om 5.00 uur van NS-station Bussum Zuid (zijde stationsgebouw). We bezoeken eerst de prachtige vogelkijkhut bij Diependal (gemeente Hijken). Deze hut kijkt uit op de omringende plasjes en rietvelden. We hebben kans op de meest bijzondere broedvogel van dit gebied, de roodhalsfuut, alsmede op familieleden zoals de fuut, de dodaars en de geoorde fuut. Verder de nodige riet- en moerasvogels en eenden. Ook regelmatige bezoekers als lepelaar, ijsvogel, vis- en zeearend, grote zilverreiger en zomertaling behoren tot de mogelijkheden. We maken ook een wandeling langs de rand van de plasjes en de naastgelegen akkers, met kans op akkervogels, zoals veldleeuwerik, gele kwikstaart, kneu, geelgors en tapuit. Daarna rijden we naar het Fochteloërveen alwaar we onder meer de hoge kijkhut bezoeken in de hoop de plaatselijke kraanvogels en diverse roofvogels te ontdekken. We gaan tevens op diverse plaatsen met bos, heide en vennen wandelen met kans op soorten zoals zwarte specht, bonte vliegenvanger, paapje, geoorde fuut, koekoek, roodborsttapuit, blauwborst en boomvalk.

Zaterdag 22 juni: Dag auto-excursie Bargerveen

O.l.v. Dick Jonkers en Erik Hans van Stigt Thans. Vertrek om 5.00 uur vanaf het NS-station Bussum Zuid (zijde stationsgebouw). Deze excursie naar Zuidoost-Drenthe is een jaarlijkse traditie geworden. Het wordt een dag om te genieten van de landschappen in dit hoogveengebied en de levende have die er voorkomt. Soorten die waargenomen kunnen worden zijn boomvalk, grauwe klauwier, blauwborst, koekoek, wielewaal, geelgors en geoorde fuut. Op drooggevallen delen en oeverranden houden zich in deze tijd veel steltlopers op. Verder bevolken diverse soorten vlinders, libellen en reptielen het Bargerveen. Het gebied herbergt diverse interessante planten, waaronder orchideeën en zoogdieren. Eten en drinken voor de hele dag meenemen en bij erg warm weer zelfs extra drinken. Horecavoorzieningen zijn er niet in dit uitgestrekte gebied. Vergeet ook de zonnebrand en muggenolie niet. Houd rekening met een thuiskomst aan het eind van de middag.

Laatste week van juni: Nachtzwaluwen op de Leusderheide

O.l.v. Wouter Rohde en Michel Vlaanderen. Vertrek om 20.30 uur bij NS-station Bussum Zuid. Een beetje vreemd, maar wel lekker: een half uur rijden om vervolgens stil te gaan staan aan de rand van de Leusderheide. Hoort iemand de sonore ratel van de nachtzwaluw al? Het is niet uitgesloten dat we er ook een glimp van opvangen in de avondschemering en anders horen of zien we misschien een houtsnip. De datum hangt af van het weer. Daarom van tevoren opgeven bij de excursieleider Wouter Rohde, w.rohde@xs4all.nl.

Zondag 7 juli: Ochtendwandeling natuurontwikkelingsgebied Groene Jonker noordelijk van Nieuwkoop bij Zevenhoven.

O.l.v. Peter Jansen, Antje van Slooten en Arnold Top. Vertrek om 7.00 uur vanaf het NS-station Bussum Zuid (zijde stationsgebouw). De excursie duurt tot ca. 13.00 uur.

De Groene Jonker is een voormalig agrarisch gebied bij Zevenhoven, waar om de Nederlandse wetlands te versterken Natuurmonumenten in 2008 nieuwe natuur ontwikkelde. Een schitterend plasdrasgebied met vele slikjes, riet - en grasland en een pioniersvegetatie van verschillende soorten bloemen en planten. Moeras- en weidevogels komen er om te rusten en te foerageren. Zeldzaamheden zoals het kleinst waterhoen en een aantal Rode Lijstsoorten waaronder zwarte stern en porseleinhoen, komen er tot broeden en de kans ze te ontdekken met hun jongen behoort tot de mogelijkheden. De wandelroute leidt ons langs verschillende mooie plekjes waar we op relaxte manier al kijkende de tijd zullen doorbrengen.

Zondag 25 augustus: Dag auto-excursie Rondje Noord-Holland.

O.l.v. Arnold Top. Vertrek 7.00 vanaf NS-station Bussum-Zuid (zijde stationsgebouw). Deze auto-dagexcursie gaat door de kop van Noord-Holland waarbij de nadruk ligt op vogels waarvoor de najaarstrek is begonnen.

Vooraf de vele verschillende steltlopers en sternsoorten die hun voedsel zoeken langs (wadden)kust en ondergelopen bollenvelden, zullen deze dag in de belangstelling staan.

Zaterdag 14 september: Lange dagexcursie Lauwersmeer.

O.l.v. Hugo Weenen en Erik Hans van Stigt Thans.

Vertrek om 7.30 uur vanaf parkeerterrein NS -station Bussum Zuid (zijde stationsgebouw). Het Lauwersmeer in de trektijd, dat betekent talloze soorten steltlopers, sterns, eenden en meeuwen. We maken een rondje tegen de klok in, met hopelijk een warm zonnetje in onze rug. Tussen de middag leggen we aan bij het visrestaurant van Lauwersoog. 's Middags kijken we over het wad en bij de Ezumakeeg. Omstreeks zijn 18.00 zijn we weer terug in het Gooi.

Donderdag 19 september, 20.00 uur. Lezing door Hans Dorrestijn..

Let op: niet in de Infoshuur, maar in de grote zaal van de Bethlehemkerk!!!

Zondag 29 september: Dagexcursie naar Texel.

O.l.v. Wouter Rohde en Michel Vlaanderen. We vertrekken om 6.30 uur vanaf NS-station Bussum Zuid, om op tijd de boot van 8.30 uur te halen. In mei ging de excursie naar de zuidkant en de plasjes; nu gaan we voor de najaarstrek naar Utopia en de Noordkaap, de tuintjes bij de vuurtoren bij De Koog en misschien ook de Slufter. We nemen terug de boot van 16.00 uur, zodat we om 18.15 uur weer in Bussum zijn.

N.B. Er is geen najaarsweekend

Woensdag 9 oktober: 20.00 uur. Contactavond

Zondag 20 oktober: Dagexcursie Vogeltrek bij de Pier van IJmuiden.

O.l.v. Wouter Rohde en Michel Vlaanderen. Aanmelding per email (w.rohde@xs4all.nl) vooraf is verplicht omdat er afspraken worden gemaakt met de vogeltrektellers ter plaatse en het aantal deelnemers daardoor is gelimiteerd. Als het weer onvoldoende mee zit, wordt de datum verschoven.

Zondag 20 oktober: Fietstocht door de bossen van Lage Vuursche.

O.l.v. Piet Spoorenberg. Vertrek om 10.00 uur vanaf dagrecreatieterrein Drakensteijn te Lage Vuursche (komend vanaf Hilversum net voor het dorp Lage Vuursche naar links, staat met borden aangegeven). Het is volop herfst en de bossen zijn prachtig en de bossen zijn voorzien van schilderachtig mooie fietspaadjes. We genieten van een heel rustige fietstocht en letten daarbij op de vogels die als wintergast arriveren of op doortrek zijn. Verder zijn we ook alert op onze bijzondere standvogels, zoals spechten en raven. Om 13.00 uur zijn we weer terug, voordat het al te druk wordt in het bos met de zondagmiddagwandelaars.

Donderdag 24 oktober, 20.00 uur. Lezing.

Woensdag 6 november: 20.00 uur. Contactavond broedvogelinventarisaties.

Zondag 10 november: Auto ochtendexcursie Oostvaardersplassen.

O.l.v. Antje van Slooten en Peter Jansen. Vertrek om 9.00 uur vanaf NS-station Bussum Zuid (zijde stationsgebouw). We zijn ±. 15.00 uur terug. Oostvaardersplassen, altijd spannend! Hoe is het weer, hoe zijn de wegen, mogen we er wel of niet wandelen? Toch valt er altijd veel te zien, veel overwinterende eenden, ganzen, zwanen, een enkele ruigpootbuiserd, wulpen, maar ook kans op een goudhaantje, kleine bonte specht, klapekster en met een beetje geluk de zeearend.

Zaterdag 23 november: Pier van Huizen en Gooimeerkust

O.l.v. Poul Hulzink en Peter Jansen. Verzamelen op het parkeerterrein bij de Haven van Huizen en de pier om 9.00 uur. Omstreeks 12.00 uur zijn we weer terug. Bezoek aan de pier met zicht op de vooroever en de eilandjes in het Gooimeer en een wandeling langs de moerasvegetaties van het Gooimeer naar het uitkijkpunt de Aalberg, zodat we mooi zicht op het Gooimeer verkrijgen. Diverse eenden, zwanen en fuutachtigen zullen te zien zijn. Via het bos gaan we terug.

Donderdag 28 november, 20.00 uur: Algemene Ledenvergadering en lezing

Weekenden 2014

Naar verwachting zal het **voorjaarsweekend in Drenthe** en het **najaarsweekend in Zeeland** zijn.

Voorwaarden deelname excursies

Excursies

De in het programma aangekondigde excursies zijn, tenzij uitdrukkelijk anders vermeld, bedoeld voor leden en huisgenootleden van de Vogelwerkgroep. Aanmelding vooraf is niet nodig, tenzij dit expliciet is aangegeven. Het meenemen van introducés ter kennismaking met de activiteiten van de Vogelwerkgroep is alleen toegestaan nadat de coördinator van de subgroep Excursies hiervoor toestemming heeft gegeven. U wordt dringend verzocht geen kleine kinderen en geen honden mee te nemen.

Een excursie binnen ons werkgebied vertrekt vanaf de plaats c.q. het natuurgebied waar deze wordt gehouden. De juiste plaats staat in het programma vermeld.

Bij excursies buiten ons werkgebied wordt vertrokken vanaf NS-station Bussum Zuid (aan de zijde van het Bastion Hotel) tenzij anders vermeld. Er wordt gestreefd naar het gebruik van zo min mogelijk auto's. Leden die niet over een auto beschikken kunnen vanaf dit verzamelpunt meerijden. Het is gebruikelijk dat de autokosten met de eigenaar/berijder worden verrekend. Van deelnemers aan de excursie wordt verwacht, dat zij vóór de aangegeven tijd aanwezig te zijn, zodat op tijd vertrokken kan worden.

In principe gaan excursies altijd door. In sporadische gevallen (bijvoorbeeld als gevolg van extreme weersomstandigheden) vervalt een excursie of wordt deze doorgeschoven naar een andere datum. Wijzigingen op korte termijn worden vermeld (tot een dag voor de excursie) in het programma op onze website www.vwggooi.nl. Het programma op de website is leidend ten opzichte het programma in De Korhaan.

Weekends en excursies waarvoor betaald moet worden.

Indien betaald moet worden voor een excursie of voor een excursieweekend dienen de deelnamekosten altijd volledig te worden betaald. Bij de aankondiging wordt een datum genoemd waarvoor betaling dient te hebben plaatsgevonden. Deze deadline voor betaling is ongeveer tussen 6 en 8 weken voor het betreffende weekend of excursie. De volgende annuleringsregeling is van toepassing. Bij afmelding tot 4 weken voor het begin van een weekend of excursie waarvoor betaald moet worden, wordt 75% terugbetaald, bij 3 weken 50% en bij 2 weken 25% en bij 1 week 0%.

De favoriete vogelplek van Mieke Pieren - Olijhoek



Waar?

Mijn favoriete vogelplek is de Gooimeerkust, vanaf het parkje achter hotel Newport in Huizen tot en met het strand bij de Stichtse brug. Sinds 2000 wonen wij vlak bij de aanloophaven en loop ik regelmatig met de hond langs de dijk of naar het hotel. Zodra ik de voordeur uitloop, begint het al!

Waarom?

Ik ben eigenlijk altijd al in vogels geïnteresseerd geweest maar pas sinds een aantal jaren wat fanatieker aan het kijken. Omdat ik nu altijd mijn kijker bij me heb, zie ik ook steeds meer.

Wanneer?

Ik loop het hele jaar door langs het Gooimeer. In het voorjaar is het altijd spannend wanneer ik de eerste boerenzwaluw zie vliegen. Als de eerste rietgorzen zingen kan ik daar zo van genieten. Ook van de scholeksters! Die broeden ergens op een dak bij de autoboulevard en foerageren bij het surfstrand en in de wegbermen. Zo'n mooi geluid, alsof je op het wad loopt!

In het parkje achter het hotel zit altijd van alles. Toppers zijn de baardmannetjes en pestvogels die ik daar deze winter zag. In het najaar geniet ik van de grote groep boerenzwaluwen die komen slapen in de rietkraag aan de dijk achter de zeilschool. Daar jaagt dan vaak een boomvalk op, spectaculair. Afgelopen november zat er ineens een waterspreeuw bij de sfinxwoningen; ik ben een paar keer gaan kijken, maar heb hem niet gezien. Heel jammer. Gelukkig zat er toen wel een groepje sneeuwgorzen, dat was ook mooi. 's Winters zitten er kramsvogels en koperwieken en deze winter zelfs een keer pestvogels. In het water zwemmen grote groepen kuif- en tafeleenden, maar ook de grote zaagbek en brilduiker. Futen en dodaars zie je er en heel soms een waterral of roerdomp tussen het riet.' Zomers zijn er veel jonge watervogels, zelfs krooneenden met jongen en vorig jaar zat er een grote zilverreiger op het strand aan de Zomerkade. Behalve de boomvalk jaagt er ook regelmatig een havik of sperwer en het schijnt dat er ook wel eens een zeearend langs vliegt, maar die heb ik helaas nog niet mogen zien. Wel, heel leuk, vloog er in november een smelleken bij de dijk!

Hoe vaak?

Ik loop meerdere keren per week.

Alleen of samen?

Ik loop altijd samen...met de hond! Ook wel eens met mijn man, zus of een vogel vriend/vriendin.